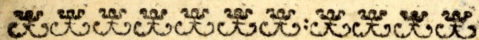

ÉASYMÁHOQ A 30JIT

MISE-NEM-MISE
Az az:
A' MISERÖL
való tudománynak,
*Osztomlása, meg-hamisítása,
és elrontása.*
Mellyet
HUNNIUS EGYED
DOCTOR IRASABOL
Magyar nyelvre fordított,
KIRALY JAKAB,
Osdgyáni Prédikátor.

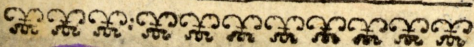
CASSAN.
Nyomtattatott GEVERS BALINT
által, 1654-éftend:

1. Jöhl

cap. 2. §. 2.

Az igaz Iesus Chri-
stus a' mi bűneinkért e-
lég-tévő. engesztelő áldo-
zat, nem csak a' mi bűneink-
ért penig, hanem mind
az egész vilagnak bű-
neiért.

A' JO HIRREL NEVEL TÜN-
döklő erős Ferfinak,

Tekéntetes, Nemzetes, és vi-
téző Ofsdgyáni

BAKOS GABOR

U R N A K.

A' Méltóságos Erdélyi Feje-
delemnek; R A K O C Z I
G Y Ó R G Y N E K ó Nagy-
ságának, &c. Kállói Várának
és Praesidiumjának Fő Kapi-
tányának, Szabolcz Várme-
gyében lévő Hajduságnak Ge-
neralissának, és Hadi Birájá-
nak, &c. mint bizodalmas jot
akaró Vrának, Fautorának, és
Fő

Fő Patronusának, az Vr
Iesus Christusnak ke-
gyelmét kíván-
nya.

NEmzetes Patronus V-
ram, melly igen el-ha-
talmazott légyen a' ke-
restyénség között, a' Papisták-
nak Mitéjek, el annyira, hogy
majd semmi hely úress nem le-
het miatta, nyilván vagyon
mindeneknél. Melynek ha
őszönt nem vetünk ellene, fé-
lő, hogy az egyigyú kőtség tel-
lyességgel el ne hitettség ál-
tala, és az igazságnak utától el-
téríttség. Mint hogy penig
cz

Vir Reverende, polo, multa brabea manent.

*Ira amicè & candidè, de prope-
rando ad prœlum, Viro plurimū
Rev. Dño. Jacobo Regio, ap-
plaudebat.*

*Marthias Ofztropataki, Eccl.
Cass. Lutheranae Verbi Dei
Minister.*

M*acte animo Reverende Pater, doctis-
sima profert*

Ingenij posthac p̄iora plura tui.

Voce, styloq; gravi fac dogmata falsa retundas.

Et firmes verae religionis opus.

Haud perdes oleum, quamvis exosus, habebis

Stelligere credas premia digna polo.

Votivâ mente apposuit

Georg. Raduchius

Gymn. Cassoy.

Rector.

Quid

Quid sit Missa rei, Papa quam Clerus ador-
rat,

Et Latio lingvis omnibus ore sonat,

Hunnus indoctos docuit, sed voce Latina:

At quotus est, scriptum qui Latiale legat?

Ut legat Hungarico populus sermone, KIRALYI

Transtulit in linguam verba Latina suam.

Hunnus Hungaricè loquitur post funera; vi-
vet

Mortuus inter nos & Metaphrasta suus.

Innum laude Librum Lector profitebitur æ-
quus;

Indignum Momi femine nata cobors.

Estis mali plures & vincant iudice mundo:

Qui Christo vincit iudice, victor erit.

Veritati astipulatus ap-
posuit

Stephanus Budiacs,

Scholæ Corrector.

ERRA-

Az Keresztyén Olvasónak.

Éz könyvetske nyomtatásának corri-
gálásában, mivel hogy mi magunk jelen-
nem lehetünk, estenek fogyatkozá-
sok benne; De semmi olly súlyos fo-
gyatkozás nintsen, hanem némely szók-
ban a bőrtök közöt esett változtatás; né-
melly helyen a bőrtöknek avagy el-ha-
gyása, avagy hozzá adása; mellyeket így
corrigally-meg Keresztyén Olvasó,
és légy Egészséges.

Pagina, 2. linia 18. Cánona helyet, olvasó
non p. 6. l. 14. mindnyájan hely. olv. mindnyá-
jan. p. 11. l. 5. vére helyet olv. véres. p. 11. l. 8.
engefztelésé helyet, olv. engefztelését p. 11. l.
10. szükölködi helyet. olv. szükölködni. p. 14. l.
10. imér helyet, olv. ismér. p. 17. l. 18. által hely.
olv. által. p. 18. l. 10. cselekedetekre helyet olv.
cselekedetre. p. 22. l. 10. ontainak helyet olv.
ontásnak p. 28. l. 15. példazza helyet olv. pél-
dázna p. 28. l. 22. példátatott helyet olv. pél-
dáztatott. p. 28. l. ult. nekünk helyet olv. miné-
künk p. 29. l. 15. egyebet helyet olv. egyebe-
ket. p. 35. l. ult. nem helyet olv. nem is. p. 46. l.
12. áidozat helyet olv. áidozatot. p. 50. l. 5. ki-
vánságok helyet olv. híváságok, p. 51. l. 8. Egre
helyet

helyet oló Egekre. p. 51. l. 15. szemet helyet ol.
 szemeit. p. 51. l. 16. erkenik helyet oló. lerk-
 nik. p. 53. l. 12. járól helyet oló. elől járól p. 60.
 l. 2. két helyet oló. hűt. p. 64. l. 21 az töb helyet
 oló. mind az töb. p. 70. l. 5. Istentelen helyet
 oló Istentelen. p. 75. l. 5. hol keresztyének-
 nek helyet oló hol a keresztyéneknek. p. 79. l.
 2. változott helyet oló. változtatott. p. 80. l. 4.
 Gyülekezetnek helyet oló. Gyülekezete-knek.
 p. 81. 10. Exeplumokkal helyet oló. Exem-
 plumokkal. p. 87. l. 5. Anyaháznak helyet oló. A-
 nyaszentegyháznak. p. 90. l. 11. haszolatós
 helyet oló hasonlatos. p. 102. l. 11. & 12. járdi
 helyet oló. jární. p. 103. l. 21. Ut-is helyet oló.
 p. 103. l. 6. gyogittya helyet oló. gyógyit-
 tya. p. 104. l. 4. büntetettül helyet oló. a büntet-
 tetül. p. 104. l. ult. egyizer helyet oló. ezerizer.
 p. 117. l. 4. így helyet oló igen. p. 117. l. 18.
 ne helyet oló. nem. p. 118. l. 2. köpet helyet oló.
 képet. p. 125. l. 20. tisztét helyet oló. tisztétott
 p. 128. l. 15. víztől helyet oló. vértől. p. 131. l. 11.
 31. emerség helyet oló. emberség. p. 140. l. 17.
 Prophetai helyet oló. Prophetiai. p. 147. l. 15.
 jelentésével helyet oló. jelenlétével. p. 175. l.
 3. Prophétáknak regen helyet oló. Prophéták-
 nak általa régen. p. 182. l. 2. vízzönnel helyet oló.
 vízőzönnel. p. 183. l. 9. Zimeitül helyet oló.
 Zimritül. p. 190. l. 15. vendégség helyet oló.
 az ő vendégsége.

IEHO.

lett áldozatnak pusztá emlékezeti, és
 nem engesztelő áldozat; avagy hogy
 csak az meg-évdőnek használ, és hogy az
 élőkért, és holtakért, bűnökért, bűnte-
 tésekért, elég-tételekért, és egyéb szük-
 ségekért nem kell áldozni, átok legyen.

Minémű erősségekkel ha-
 missittatik-meg e' tuda-
 mány?

Elsőben, a Sacramentum, és áldozat
 között való különbséggel. Mert hogy
 az Ur-Vatsorája tulajdonképpen és iga-
 zán Sacramentum legyen, mindenkéül
 nyilván vagyon, bizonyára engesztelő
 áldozat semmiképpen nem lehet. Mivel
 hogy az áldozatokban valami áldozatik I-
 stennek, a Sacramentumokban pedig, nem
 mi áldozzuk Istennek a Sacramentum-
 nak dolgát, hanem az Isten adgya és a-
 jánlya minékünk, mi pedig az Istentől a-
 dattatott jokat el-vevesszük.

A 2

Mel-

Mellyik a' második erőf- ség?

Meg-győzhetetlen erősség ez, az *Pá-pista Mifének* el-rontására, hogy az, az *Szerzésnek* igéiben, mellyek az *Ur-Vatso-rája* felől való egész dolognak fundamentomi, egy bőcűvel sem próbáltatik és erősítettik. Bizony ha *Christus* az *Vacsorán* vagy *szerezte* vagy *szolgált* volna a' Mifét, nyilván emlékezet volna arról: meg-irták volna az *Evangelisták* circumstantiák által, avagy bizoy *Szent Pál*, ki e dolgot fundamentumból elő hozta, valamit mondott volna a' Mifé felől. Immár pedig mint hogy mind azokon a' helyeken, mellyeken az *Vacsoráról* emlékezet vagyon, az *Pápisták Miféjek* felől igen nagy halgatás vagyon: Tehát kétség nélkül következik innen, hogy az *nem szerezett Christustól*, de a' *Christus gyálázattára*, az *ördögnek* bé-adásából hozzattatott-bé,

Mond-

Mond-meg az harmadik erőf- séget, mellyel az Romaiak- nak Miféjek el-ronta- tik?

Az innen vétetik, hogy az *Uj-Testa-mentomnak* irása, csak egy engeztelő áldozatot ismér, az pedig a *Christusnak* a' keresztfán, egyszer el-végezet véres áldozattya, és loha többször sem véres, sem vér-nélkül való módon nem leendő. Ez pedig holott nem a' *Mifének* áldozattya, nem kell az *Mifét* olly áldozatnak tartani avagy hirdetni.

Probáld-meg hogy az *Vj-Testamentomnak* irása, csak egy engeztelő áldozatot ismér?

Meg-mutatták azt ez következő nyilván való bizonyosságok: *Hebr. 7. 26.* Ilyen *Papi-fejedelem* illet vala minket,

A₃

Szent,

Szent, ártatlan, szeplő-nélkül való, az
bűnösöktől el-választatott, és ki az E-
geknél magasságosb volna. Kinek ne
lenne szükség minden nap, mint amaz
Papoknak előszer az ő maga bűnciért
áldozni, annak-utánna a kölségnek bű-
nciért. Mert azt *egyszer* meg-cseleked-
te, mikor magát meg-áldozta. Es *Heb.*
9. 12. Christus az ő tulajdon vére által,
ment-bé *egyszer* az szentséges helybe,
minek-utánna örök váltságot talált volna.
verf. 24. Nem kézzel csinált szentséges
helybe ment-bé a Christus, melly pél-
dája volt a valóságoknak, hanem az Men-
nyekbe ment, hogy meg-jelennyék most
Istennek előtte mi érettünk, *nem-is azért*
hogy gyakorta áldozza-meg ő magát mikép-
pen az (ő Testamentombéli) fő-Pap,
minden esztendőben bé-mégyen a szent
házban idegen vérrel. [Mert ha külömb-
ben volna, kellett volna ő néki gyakorta
szenvedni világ-teremtésétől fogva]
Most pedig egyszer jelent-meg ő magának
meg-

meg-áldozása által, ez világnak utolsó
részében a bűnnek el-törlésére. Es *v. 28.*
Christus *egyszer* áldoztatot-meg, hogy
sokaknak bűnüket el-venné. Ismét
Hebr. 10. 14. Edgyetlen *egy áldozattal*,
tökélteteffé tette mind örökké azo-
kat, a kik meg-szenteltetnek.

Minék-előtte a' több erőf-
ségeket elő-hozod, felcly-meg
ez Pápista tévelygésre, mellyel
azt mondgyák, hogy Christus
egyszer áldoztatot-meg véres
móddal, naponként pedig az
Misében áldoztatik vér-nélkül
való móddal?

Ez tévelygés oly dohos és poshatt,
hogy csuda ha azt ő magok-is a Pápisták
szivekben nem nevetik, és tellyességgel
sem mire nem becsülik. El-szaggattatik
A 4
penig

penig és semmivé tétetik, nem csak midőn az tanéttatik, hogy az Irás semmi olly engesztelő áldozat felül a mel y vér-nél: ül való volna, semmit nem tud. De à Christus egy tökéletes véres áldozattyanak megmutatásával is el-fordéttatik az Mert ha az Christus szent-vadásának amaz egy véres engesztelő áldozattya, elég ez egész világ bűniért való meg-engesztelésére. Kérlek téged az Istenért, és az Ur Iesus Christusért, mire szükség a Mifének vér-nélkül való áldozattya? Ellenbe: Mint hogy a Pápisták a Mifének vér-nélkül való áldozattyaival igyekezik megnyerai az ő bűnöknek engesztelését, valyon ezzel nem tanítták az, hogy ők hiszik, hogy a bűnök tellyeséggel el nem törölhetnek Christusnak amaz véres áldozattyaival. Holott az igaz Isten az ő örökké való igazságának erejével, az embereknek bűnökért, nem kíván kétféle engesztelő áldozatot, de à Christusnak amaz egy áldozattyaiban, tellyeséggel meg-nyugszik.

Pro-

Probald-meg azért Christusnak a' keresztfán el-végeztett áldozattyaát, olly tökéletesnek lenni, hogy semmi egyéb bűnök nincsenek, melyeket végre valamely vér-nélkül való áldozattal kellene eltörölni?

Meg-bizonyítták az az eléb elő számlált bizonyságok, mellyekkel az állattatik, hogy Christus ki *egyszer* ment-bé a szent helybe, az ő tulajdon vére által örök *valtság*ot talált. Találta penig az, nem magának [ki nem bűkölködött megváltani] de minékünk, kikért igy ment-bé az ő vére által a szent helybe: Es mit motczanhatnak, minden Pápisták kérlek, minden őszve gyűlt áldozó Pápok, és minden jesuíták az Apostolnak ez mondasára: *Hebr. 10. 14. Edgyetlen egy*

A 5

áldo-

áldozattyaival tökéletessé tette mind ööké azokat, à kik meg-szenteltetnek. Nemde ez erős csapással, à Mifének hamisan engesztelés gyanánt tartatott áldozattya, nem külömben mint valami Menyűtő kövel, nem rontatiké-el, és fűtbe nem bocsáttatiké? Mert ha Christusnak amaz egyszer meg-lett egy áldozattyaival, tökéletessé tétének mindnyájan, à kik meg-szenteltetnek, és ha az à keresztfán el-végeztetett áldozat, engesztelő mind az egész világ bűneiért, 1. Ioh. 2. 2. Ugy hogy az ő vére tiszté meg minket minden bűnünköl, 1. Ioh. 1. 7. Es annak-okáért nem csak az eredendő, de az meg-cselekedendő bűnökért-is, és à meg-hólt cselekedetekért, Hebr. 9. 14. és nem csak à bűnösöknek vétkekért, de az büntetésért-is, [mert meg-szabadított minket à törvénynek átkától, Gal. 3. 13. Mely átok à törvénynek szovával ki-jelentetett büntetéséket meg-csalhatatlanul befoglallya.]

Mire

Mire való kérék à Mife áldozattya? Bizonyára ha valamely ez jó tétemények közzül, mellyek moitt elő ízámláltattak, à Mife áldozattyanak tulajdonéttatik, à cselekedettel azt, à Christusnak véres áldozattjától el-vonzod, és à te szivedben meg-érzed, Christusnak az engesztelését elégtelennek, és nem tökéletesnek lenni, és valamely más áldozatnak bé-töltése nélkül szükölködni. Melly rettenetes káromlást, meg-erőssíti à Tridentinumbéli Concilium, mondván: hogy à Mifei áldozatot, à meg-hóltakért-is kik Christusban még tellyességgel meg nem tisztéttattak, kell áldozni.

Erte dé mit akar à Concilium?

Azt tudni-illik, lehet hogy némelylek à Christusban meg-hóltak, kik mindazonáltal Christusnak amaz áldozattyaival, az az: az ő szenvedéséből és balálából még tellyességgel meg nem tisztéttattak, de az ő tellyes meg-tisztulásokra, más áldozat

A 6

nélkül,

nélkül, úgy mint játékos Mife nélkül szü-
kölködnek. Melly nem egyéb, hanem
a mi Urünk IESUS Christusnak szenvedé-
sének, és keresztinek érdemét meg-kif-
sebbéteni. kinek vére tisztít meg minket
mindenestől fogva minden bűntől, 1. Job.
1. 7. és az egy áldozatnak ereje által,
mindenestől fogva avagy tellyeséggel
idveziti azokat, a kik ő általa az Isten-
hez járólnak. Hebr. 7. & 9. Az mint
ismét irván vagyon: Meg-szenteltetünk
a Jesus Christusnak testének egy ízre való
áldozattyának általa, Hebr. 10. 10.

Számláld elő immár azokat
az erősségeket, mellyekkel a^o
Pápista Mifének nehéz vólta
el-rontatik?

Negyedik erősség azért ez, hogy az
Uj Testamentomnak engesztelő áldo-
zattya, nem többeknek, de csak egy Pap-
nak tulajdonittatik a véghez vitelre, és
ebben

ebben különböz a Leviták törvényében
meg-irattatott áldozattól: Amaz mor-
dás szerint, Hebr. 7. 23. Es amazok so-
kan lettenek Papokká, mivel hogy az ha-
lálnak miatta örökké meg nem marad-
hatnának. De ennek mivel hogy örök-
ké meg-marad, örökké való Papsága vagyon.
Minck-okáért meg-is tarthattya minde-
neftől fogva azokat, a kik ő általa járui-
nak Istenhez. Avagy azért, a Mifének ál-
dozattya, nem tartozik az Uj Testamen-
tomi fő Papnak a IESVS NAK amaz
fő Papságához, és így mint idegen dol-
got a keresztényenségtől el kell vetni.
Avagy ha a Christus Papságához tartozó-
nak mondatik a Mife áldozattya, nem kell
azt sok Papok által véghez-vitetni, áldoz-
tatni, mivel ezzel különböz az Uj Te-
stamentomi Papság, az ő Testamentom-
bélitől, hogy abban sok Papok áldoznak
vala áldozatokat, ebben pedig nem so-
kan, de azon örökké meg-maradando,
és egy Ur IESVS. Mint hogy pedig

Christus nem valami vér nélkül való engesztelő áldozatot, de csak *edgyet vérral* valót áldozot, és ez edgyetlen egy áldozatyával tökéleteské tette mind örökké azokat a kik meg-szenteltetnek: *Oda vagyon a Míse áldozattya*, úgy-mint mely az Új Testamentombéli Papságtól tellyességgel idegen, és mellyet az nagy fő Pap, az Úr Iesus Christus tellyességgel nem ímér.

Mellyik az ötödik erősség?

Valamely áldozat *gyakorta repetáltatik*, vagy elő hozatik, s-véghez vitetik, nem lehet engesztelő a bűnökért. Az *Míse áldozattya* naponként elő hozatik, s-véghez vitetik. Tehát nem lehet engesztelő a bűnökért, Mint az Tridentinomi *Conciliumnak* Cánona istentelenül végezte. Az *Nagyobbik Proposicio* meg-tetszik a *Sidókhoz küldött* levélnek tizedik részéből, hol ezen elő hozásból vétetett erősségből

ségből az Apostol a Leviták áldozatitól, az engesztelőnek avagy bűnök el-törlésének erejét el-vészi. Mert azt mond-gya: *Hogy az Törvény azokkal az áldozatokkal*, mellyeket esztendőnként ugyan azonokat áldoznak, soha meg nem izentelheti azokat a kik azokhoz járolnak, Mert ha külömben volt volna, avagy nem szüntének volna-é-meg az áldozat-tól, *Hebr. 10. 1. 2. & v. 11. Minden Pap* (sól pedig a Leviták Papjairol) elő áll minden napon cselekedvén és ugyan azon áldozatokkal áldozván gyakorta, mellyek *soba a bűnöket el nem vehetik*. Melly bizonyosságokból világosan meg-tetszik, hogy az az áldozat, mellyel a bűnök igazán el-törlötetnek, nem szenved efféle gyakorlást, *iteratior*, úgy-mint melly tökéletlenségnek, vagy elégtelenségnek jele, de csak egy-fer kellett meg-lenni, mint a Sidókhoz küldött Epistola nyilván taníttya. Annak-okáért az meg-nyitettett és kenettetett sejektől ennyit

szer repetaltatott gyakorlattatott Mí-
sét, nem kell engesztelő áldozat gyanánt
tartani.

Mellyik az hatodik e-
rőtség?

Ha a Míse engesztelő áldozat, szük-
séges hogy az véres légyen, és véres ki-
ontásból álljon. Nem véres pedig,
mint magok is az Pápisták helyén had-
gyák. Tehát nem engesztelő áldozat,
s-nem-is neveztetetik annak.

Ha meg-probálándod a' na-
gyobbik *Propositiót*, meg-tet-
szik ez erőtségnek, mozdulha-
tatlan erőssége?

Az önnön magá-é a Szent Léleké, ki
Hebr. 9. 22. azt mondgya: Vér-ontás
nélkül nem létezen a bocsánat. Mint-
hogy pedig a Míseben nincs vér-ontás,
mert vér-nélkül való áldozatnak tartá-
tik;

tik: Következik hogy az nem lehet en-
geztelő.

Hogy ha nétalán azt mond-
gyák, hogy a' Míse engesztelő
áldozatnak neveztetik, nem
azért, hogy azzal most nyeret-
tessék a' bűnöknek meg-en-
geztelése; de hogy azzal kap-
csoltatik hozzánk a' Christus
által meg-szerzett engesztelés?

Mondatnak ezek irás nélkül, Isten i-
géje nélkül, minden világos ok nélkül,
mert az melly ezeközökkel akarja Isten
az ő Fiának érdemét és jó tetteit mi
hozzánk kapcsolni, azokat az irás sem-
miképpen el nem tickollya, tudni illik
nem valami Új engesztelő áldozat által,
de más által, ugy mint az Evangéliom-
nak prédikáltatott igéje által, és az E-
vange-

igékben meg-hadta vala nékik, hogy vennék, ennék, és innák. Ezek azért azok, mellyeket parancsol nékik cselekedni: A' mint az-is a' mi hozzá adatik: Ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre, mellyet az Apostol így magyaráz: Az Urnak halálát hirdésétek, a' mig el-jő. Ennek-felette igaz, hogy-a' mint az Ur Vacsorája [mellyre tartozik Christusnak amaz mondása: Ezt cselekedgyétek] ott az egész Ecclesiának és az egész Kőtségnek rendeltetet: Így minden keresztyénekre, kik ez Sacramentommal élnek, egyenlőképpen néz Christusnak amaz parancsolattya: Ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre: Avagy azért a' közönséges Kőtség-is áldozni fogja a' Christus testét és véré. Avagy nem néz ő reájok Christusnak e' parancsolattya: Ezt cselekedgyétek, mellyel Sz. Pál Apostol nyilván való magyarázással, az egész Corinthusbeli Ecclesiához ekképpen szólott: 1. Cor. 11.

25. 26. Ezt cselekedgyétek (azt mondgya a' Christus szájából) valamennyifer ifizátok, az én emlékezetemre. Mert valamennyifer ejenditek e' kenyeret, és ijándgyátok e' pohárt, az Urnak halálát hirdésétek a' mig el-jövend. Hol megkell jedzeni Sz. Pál Apostol magyarázattya-is, mellyel nékünk a' Christus parancsolattya nyilván valóvá tette, nem értvén azt az élőknék és holtaknak bűnökért való valamely engesztelő áldozatrol, de a' kenyérből való ételről, és az Ur poharából való italrol, és a' Christusnak haláláról való hirdetéséről, mellyeket lenni kíván mindé Corinthusbeli keresztyénektől, kik e' Vacsorának Sacramentomival élnek, akar Egy-házi szölgák, akar Laicufok legyenek.

Azt-is mondgyák, mint-hogy Christusa' jelen való időnek szovaival él, adatik, ki-
onta-

ontatik, következik hogy szó-
lott ilyen áldozatrol, melly a'
Vacsorában vitetik véghez, és
nem a' szenvedésnek követke-
zendő napján: egyéb aránt a'
jövendő időnek szovaival élt
vólna?

Ez minden bölcselkedés ellen mo-
dulhatalan, hogy az adattatásnak és ki-
ontásnak szovaival semmi egyéb nem
jelentetik, hanem a' következendő nap-
nak szenvedése. Mert elsőben igaz hogy
é szót adatik, vagy adattatik, azon áldo-
zatrol kell érteni, mellyről szól a' vér-
nek ki. ontása is, az UR Vacsorájának
második része körül. Mert a' mint hogy
első részében mondgya: *Ez az én testem,*
melly ti érettetek adatik: Így a' második
részében is azt mondgya: *Ez az én vé-*
sem, melly ti érettetek ki. ontatik. Im-
már

szolgainak. hogy a' Királyok le. vágá fok-
ban meg. fárattakat meg. élleszténé. Es
ezt világosan meg. látták az *betven Inter-*
preszek, avagy Magyarázók, kik azt a' he-
lyet így fordították: *A' Melchisedech*
Salemnek Királya hozott. ki Abrahám elibe,
kenyeret és bort.

Másodszor: Micsoda edgyezése le-
het ez históriának a' Misével? Mint hogy
Melchisedech kenyeret és bort hozott e-
lő. Az áldozó Papok pedig azt mond-
gyák, hogy az ő játék néző helyre való *Mi-*
sejkekben, sem kenyér, sem bor nem marad,
hanem el. változik. Mert hogy Melchi-
sedech felől az irattatik, hogy a' magas-
ságban lakozó Istennek Papja lett lé-
gyen, az a' Moyses irásiban meg-
jelentetik, az áldásért, mellyet mint I-
stennek Papja Abrahámnak adott, és
mint a' Sidókhöz küldött Levél is meg-
magyarázza, a' kinek ígérési valának,
meg. áldotta. Mert mivel hogy *Király*
és *Pap* volt: mint *Király* kenyeret és bort

adott Királyi adakozásból, Tábori eledelül az Abrahám meg-fáratt feregének: Mint Pap pedig Abrahámot jeles kívánásokkal meg-aldotta.

Harmadszor: Micsoda dolgokban és circumstantiákban volt Melchisedech Christus példázója? Ugyan ott az Apostol magyarázatyában, nekünk igazán meg jelentetik, tudni-illik. 1. Az ő nevével, mely annyit teszzen mint igazságnak Királya. 2. Hogy Salemnek az az, békességnek Királya volt. 3. Hogy ifjéretlen Atya nélkül, és Anya nélkül való volt, Hebr. 7. 3. hogy Christust példázza, ki Istensége szerint Anya nélkül való, Embersége szerint pedig Atya nélkül való. 4. Hogy a Melchisedechnek sem napjainak kezdeti, sem életinek vége elő nem számláltak: Ebben-is hasonlértatott az Isten Fiáboz és annak örökké való Papságáboz. 5. Hogy meg-aldotta Abrahámot, mellyel az példátatott, hogy a Christus olly Pap leszzen, ki nekünk

nekünk örökké való áldást szerez. A' Miféről pedig az egész Melchisedech historiájában a Christus Papságára való alkalmaztatásra, csak egy börtü-is nintsen. Ha pedig abban a Melchisedech historiájában, melly Moyses által meg-irattott, fundáltaknak a Mife áldozattya; Kérlek tégedet micsoda tompaság és halálos feledékenység volna itt az Apostolban, az historiának el-olvasásában, és annak minden részeinek magyarázásában, és a Christus Papságára való alkalmaztatásban, hogy egyizer sem emlekeznek a Pápista Miféről? Holott egyebet, mellyeket kisebb hasznuaknak vélnek a Pápisták, olly nagy szorgalmatossággal forgat, azt pedig a mit igé nagyra becsülnek elő sem hozza. Sőt [ami leg nagyob] úgy hozzá alkalmaztattya a Melchisedech példázattya, hogy ezzel a Christus a Melchisedech rendi szerint való Papnak mondatik, meg-mutattya nyilván az Apostol, hogy egyizer

B;

és nem

és nem többör kellett ő neki meg-áldoztatni, és az ő edgyetlen egy véres áldozattával ugy tőkélletessékké tette mind örökké azokat, à kik meg-szenteltetnek, hogy más áldozat sem véres, sem vér nélkül való nem szükséges, nints-is az ő áldozattában senki utánna való. Mint az Aáron Papságában volt à Papoknak valami egy más után való következesek, *successiojok*. Melly Sentenciákkal, mint Meny-útó kövekkel, à Mifének ki-gondolt áldozattya, tellycséggel el.rontatik.

Igen biznak a' Pápiák az Malachiás Prophéta irásának első részében való mondásban: Nap kelettől fogva Nap nyugotik nagy az én nevem a' Pogányok között, és minden helyen jó illatú füsttel áldoznak nékem.

nékem. E' jövendőléssel a' Mife ahozattya jegyeztetni és erősíteni mondgyák.

Mint ha az Uj Testamentomban nem volna más áldozat, hogy szükség volna ahoz à ki gondolt Mifének áldozattya-hoz futni, és az Szent Léleknek jövendölését oda czigázni. Igaz, hogy minden Pogányok között nap-kelettől fogva nap-nyugotig, az Evangeliomnak hirdetése által hirdettetik, és el-oszlattik, amaz nagy áldozatnak érdeme, mellyet Christus egyszer cselekedett az ő szenvedésének napján, és így à Pogányok-is tisztá áldozat lesznek. Mint S. z. Pál Rom. 12. 5. à kereszttyéneket intvén azt mondgya: Kérlek titeket Atyámfiai az Istennek irgalmaságára, hogy al-lasátok à ti testeiteket élő, szent, és Istennek kedves áldozatul, amaz ti okos tiszteletiteket. Igaz, hogy azon Pogányok-is visznek Isten eleibe imádságo-

kat, mellyek Istennek kedvesek, mint az estvéli áldozat *Pfal. 141. 2.* áldoznak dicsiretnek és hála adásnak áldozatját. *Pfal. 50. 23.* Az mint irván vagyon: *Heb. 13. 15.* Az Christus által szüntelen viszünk Isten eleibe dicsiretnek áldozatját, az az, az ő nevérdől való vallástévő ajakinknak gyümölsét. Es így nem csak az Egyházi szolgák, de a közönséges közlég-is, és minden keresztyének Christusnak Papi Országai, ki tett minket Királyokká és Papokká az Istennek, és az ő Attyának. *Apoc. 1. 6.* Es hogy ez legyen igaz értelme a Malachias Prophéta jóvendülésének, Szent Pál voltaképpen bizonyította, ki a Prophétának azon helyét, úgy magyarázza meg minékünk: *Rom. 15. 15. 16.* Isten kegyelméből adott énnékem, hogy legyek a Jesus Christusnak szolgája a Pogányok között, munkálkodván az Evangéliomban, hogy a Pogányoknak áldozatok legyenek kedves, és a Szent Lélek által meg-szentel-

setett.

tetett. Nem kétlem, hogy észokat Malachias Prophétájából nem vette volna az Apostol. Es nyilván meg mutattya Szent Pál, az Evangéliomnak hirdetését a Pogányok között amaz nagy szolgálatnak lenni, mellyel az Istennek becsületes neve a Pogányoknak megjelenyék és a Christus engesztelő áldozatjának ereje és hathatósága minden Pogányokra ki-ontásék, és ő magok a Pogányok legyenek Istennek amaz kedves és kellemetes tiszta áldozat, melly felől ir Szent Pál az Malachias Prophéta szájából.

Miért nevezték tehát némely régi Atyák az Vr-Vacsoráját áldozatnak?

Elsőben: Azért hogy abban rendeltett a Christus halálának emlékezeti, melly igazán engesztelő áldozat az egész világnak bűnciért, noha nem a Vacsorán,

B5

rán,

ran, de a kerestnek Oltárán, végeztett. cl: Az Ur Vacsorájában pedig hálaadó elmével az Istennek dicséretire, és a hitnek meg-erősítésére kell emléteni.

Másodszor: Amaz közönséges okból, mellyel az Evangelium hirdétefe, mellyel az imádságok, mellyel a hálaadások, mellyel az Eleemősinák, és mellyel az Isteni tiszteletnek csak nem minden részei, és a jó cselekedetek, áldozatoknak nevezetivel neveztetik: Főképpen midőn a Vacsorán a meg nyert váltáságnak jó teteményiért Istennek hála adatik, honnét *Eucharistiának*, az az; hálaadásnak neveztetik. Az hálaadás pedig a Szent Írásban nyilván áldozatnak mondatik, *Psal. 50. 23. Osee. 14. 3. Heb. 13. 15.*

Harmadszor: Mint hogy régen a keresttyének az Ur Vacsorájának szolgálataására egyben gyűlvén, visznek vala kenyeret és bort, a véghez viendő Vacsorával

csorával való élésre, és az Isteni szolgáltnak megtartására, és a szükölködőknek és szegényeknek táplálásokra; mely adakozások és Eleemősinák széllyel áldozatoknak mondatnak, főképpen, *Phil. 4. 18. Hebr. 13. 16.*

Minden Papság áldozatot kíván, Christus Papsága örökké való, *Psal. 110. 4. Heb. 7. 3.*

Tehát szükséges valamely minden napi áldozatnak lenni.

Az Sidókhöz küldött level, a Christus Pagságának örökké valóságát nekünk megmagyarázván világossan mondgya, hogy Christus az egyfzer, és nem töbfször áldoztatott egy áldozatnak ereje által, melly ő maga által áldoztatott [nem az utánna való áldozó Papok által] űl az Istennek jobján, örökké való fő Pap, Melehisfedeknek rendi szerint, nem ismér más egyéb Papokat, kik

által ő valami vér nélkül való módon, a bűnöknek engesztelésére, vagy megbocsánatnyáratel-áldoztásék. Ide való amaz ékes mondás is: *Hebr. 10. 11. 12.* Minden Pap elő áll minden napon cselekedvén, és ugyanazon áldozatokkal áldozván gyakorta, mellyek soha a bűnököt el nem vehetik. Ez pedig egy áldozattal áldozván a bűnökért, mind örökké ül az Istennek jobján. Vagyon azért az örökké való fő Papnak Christusnak örökké való Papsága, örökké való áldozattya-is, tudni illik a kereftnek áldozattya. Melly noha a meg cselekedetre nézve el. mult [mert egyszer lett] mind az által erejére, hathatóságára, érdemére, és hasznára nézve, most is tart és tartani fog mind örökké: Mellynek ereje által Christus az Isten előtt mindenkor meg-jelenik, és eledezik mi érettünk.

Azt kérdem azért az Papistáktól:

Ha a Christus mind vég-nélkül való örökké valóságig, a mi örökké való királyunk

Iyunk és Papunk letzen-é. Azt valyak reménlem. Mert az ő áldozatynak érdemiért, nem csak bé-bocsáttatunk az boldog életbe, de abban ugy meg tartatunk és erősfittetünk is, hogy soha többé ki ne esünk. Azt mondom azért ellenbe: Nemde a mint hogy Christus Papsága el nem törletik az utolsó napon, [mertigy nem volna örökké való Pap] azért azt kell-é költeni, hogy a más világon-is mind vég-nélkül való örökké valóságig Mifét kell szolgálni. Mit motczanhattok itt, sőt mit szuszoghattok itt ti Mifét áldozó Papok, és ezeknek Patronusi jesuiták? Láttjátok, ha a Vakundokoknál vakjabbak nem vattok, hogy a Christus Papságának örökké valósága, meg-álhat, az egyben meg-áldoztatott egy áldozatnak ereje által, ha szintén gyakorta meg nem áldoztatik is a Christus. Láttjátok hogy az áldozatnak örökké valóságára, nem kívántatik a cselekedetnek minden napi gyat-

korlása, (hanem ha a más világon-is Mifézni akartok) de hathatóságának és gyümölcsének örökké való meg-marádása.

Az Hufvétí bárány példázattya vólt az Vr-Vacsorájának. Abban pedig az ô Sacramentomban, a° bárány nem csak meg-e vetik vala, de meg-is ôletik és áldoztatik vala. Tehát a° Vacsorában-is a° Christus, nem csak meg-e vetik, de áldoztatik-is?

Az Hufvétí Bárány példázattya vólt Christusnak, nem csak a menyire Christus magát nekünk ételől adgya, de a menyire a mennyei Atyának meg-áldoztatandó-is vala. Az első pedig, ugy-mint a bárány szokásával avagy törvényével jegyeztett

tett étel, az Ur Vacsorájának Sacramentomában hogy bé-telleyesedik, nem kétséges. Az másik felől pedig kérdés támad, holott a bárány áldozattya jedzi a Christus áldozattya-t-is mikor vitétet legyen végben Christusnak abbéli áldozattya, melly a bárány áldozattya-val példázattatott. Az *Vacsorán-é?* vagy pedig *a keresztán?* De itt nem szükséges semmi kétséges vélekedés. Mivel hogy a Christus az Hufvétí báránynak példázattya-ból mondatik Istennek báránynak, ki az keresztán meg-áldoztatván el-vette ez világnak bűneit, *Iob. 1. 29.* Innét Szent Péter azt írja: *1. Pet. 1. 19.* hogy a macula nélkül és szeplő nélkül való báránynak a Christusnak vérén váltattunk meg, melly mi éretünk a keresztán omlott-ki, holott ô magok-is vallyák a Pápisták, hogy a Misében nintsen a vérnek semmi ki-ontása, hanem ha azt akarják állatni, hogy a Mife vérrel, és nem vér nélkül való.

Ennek!

Ennek felette Szent János, *Ioh. 19. 38.* a keresztfán meg áldoztatott Christusa magyarázván azt, a mi az Húsvéti bárány felől írva vagyon, *Exod. 17. 46.* (Egy is az ő csontya közzül meg nem rontatik) nyilván tanította, hogy a bárány áldozattya példázattya volt amaz Christus áldozattyanak, melly a keresztfán leendő vala. Minczintén Szent Pál magyarázza a Corinthusbeliekhez írván *1. Cor. 5. 7.* A' mi Húsvéti bárányunk a Christus mi érettünk meg-áldoztatott. Es ez meg-tetszik a példázatnak az ő valóságára való alkotásából-is. Mert a mint hogy az Húsvéti bárány nem kétfézer áldoztatik vala-meg, de egyszer, nem-is volt vér nélkül való móddal, de csak vérrel: Igy Christus az áldozatnak nem sok féle szine alatt, ugy mint vérrel, és vér-nélkül áldoztatott-meg, de csak egy véres áldozattal.

Hogy ha még-is erköltsősök lésznek a Pápisták, és azt vitatták, hogy az áldozatnak

dozatnak ^{eléb} valónak kell lenni az etelnél, hogy az ő pörököt meg-nyerjék azt mondgyák; Eléb kell a kenyeret meg-áldozni, hogy nem mint meg-észik; Mit nyernek innen egyebet, hanem az ő *Causajok*nak veszedelmét? Mert azt az ő pörököt eléb meg nem nyerik, mig nem meg-probállják, hogy a báránynak példázattját, minden részeiben a Christusra kell alkalmaztatni. Következ-
 nék azért innét, hogy a Míseben való áldozatnak véresnek kell lenni, melly vérnek ki-ontásával legyen, mint az báránynak áldozattya vérrel volt. Az-is következnék, hogy nem csak magoktól a Papoktól, de a közönséges kösségtől is áldoztatni kell a Míse áldozattyanak: Mint hogy az ő Testamentomban minden cselédes ember bárányt ől vala az ő cselédiért. Melly *Instantiak* a Pápisták lelkek-ilméretinek meg-győzésére való, hogy a Húsvéti báránynak példázattját, nem legyen szabad, tetszések szent-

rint, a szent Irás nélkül, az Ur Vacso-
rájának széntségéhez *accomodálni*, alkal-
maztatni, annak minden részeiben, de
csak azokban, mellyek bizonyos irások-
ból bizonyosan meg-mutattathatnak.

A' Sidókhöz küldött levél-
nek 13. részében, v. 10. monda-
tik: Vagyon minékünk óltá-
runk, mellyről nem szabad a-
zoknak enniek, a' kik szől-
gálnak sátorban. E' senten-
tiával azt mondgyák a' Papi-
sták, hogy a' Mife erőssítettik-
meg, mert arról az óltárral va-
gyon emlékezet, mellyen Mife
szolgáltatik,

Az óltáron az Apostol, nem a' köből
csinált külső óltárt érti, melly a' Mife
szól-

szolgáltattára szolgál, de érti önnön
magát a' Christust, ki a' mint hogy miné-
künk Papunk, a' mint áldozat; Igy az mi
óltárunk-is. Mivel hogy a' Christus ál-
tal [a' mint ő maga utánna veti] viszünk
szüntelen Isten eicibe dicséretnek áldo-
zattját, az az: Az ő nevérol való vallás
tévd ajakinknak gyümölsét. Es annak
névében viszfzük Isten eicibe a' mi kö-
nyörgésünket-is. Az Apbtoznak pe-
nig szovainak értelme ez: Vagyon mi-
nékünk nem kézzel csinált óltárunk, az
minémű volt az első sátorban. De men-
nyei és romolhatatlan óltárunk, az *VR*
Christus, és ezen az ő szent áldozattya.
Ez óltárról nem szabad azoknak enniek,
kik a' sátorban szolgáltának, nem engedte-
tik élniek a' Christus szenvedésének, és
halálának jó teteményivel, mind azok-
nak, kik most-is Moysesnek amaz első sá-
torában meg-nyugosznak, és most-is an-
nak a' régi Oltárnak áldozatihoz, és Le-
viták árnayékihoz ragaşkodnak, és azok-
ban.

ban (meg-vetvén a' Christust, és az ő áldozattját,) helyeztetik az Ő igalságoknak okait. Ezeknek [azt akarja mondani az Apostal] házföntalan a' Christus, és az ő szent érdeme ő tőlök távol vagy.

Hogy ha a' Pápisták az Oltárnak szovát, az ő kőből való oltárokra csigázni akarják, mellyen az ő Mísejeket fusogák, micsoda értelmét adhatták kérlek nekünk az Apostal szovainak? Mert ha így fordétták: Vagyon Oltárunk, mellyen a' Míse szolgáltatik, mellyről nem szabad enniek azoknak, kik a' sátorban szolgálnak: kik értetnek ezeken, kik a' Sátorban szolgálnak, hanem ő magok az áldozó Papok, kik a' Templumban szolgálnak? Így pedig az áldozó Papoknak sem léssen szabad a' Míse alatt enniek a' Christus testét, mivel hogy nyilván mondatik itt, hogy nem szabad enni az Oltárról azoknak, kik a' Sátorban szolgálnak. Avagy talám Sátorban
szol-

szolgálni, az ő Egyház-fiokra magyarázák, kik alább való szolgálatot ténznek a' Pápistáknak Templomokban, és kápolnájokban? De ez *bírságról* az Apostal ez helyen nem-is álmadozott! Es csuda dolog hogy a' *Romsaiak* csak mernek-is valamit elő hozni ez Epistolából, az ő Mísejeknek erősfítésére, mellyben a' Szent Lélek az ő Pápista bálványoknak fundamentumának el-rontására, illy sok dolgokat ad előnkben, mint oda fellyeb nyilván meg-mutattatott.

Danielnek amaz jövendő-lését, mellyel a' szüntelen való áldozatot el-vitetendőnek jelentette, a' Misére nézendőnek módgyák, mellynek szüntelen való áldozattya a' Lutheránus Ecclesiákból, el-vettetett.

Daniel jóvendől ott valami hatalmas Királyrol, ki az Sidó népnek több szentségi között, az Isten törvényében rendeltetett szüntelen való áldozattya-is el-vejendő vala, Num. 28. Melly az Antiochus Epiphanezen bé-telylededt, mint az historikból nyilván meg-tel-szik. Micsoda hasonlatosságok vagy on penig ezeknek a' Misével? Hanem ha így applicárod: hogy a' miképpen amaz Antiochus Epiphanes, az szüntelen való áldozat [ami Idvezítő Christusunk nagy áldozattya'nak példáját] egy ideig el-vette: így a' Romai Anti-christus [kinek példája volt Antiochus] az Messias ke-relztinek szüntelen való egy áldozat-tya't, Istentelenül az ő Országá' ki-tör-lötte, s. annak erejét és hathatóságát tellyességgel meg-űressitette, az helyébe más valami engesztelő áldozatot hamis-san rendelvén, ugy-mint a' Misét, mely-nek tulajdonittya ő mindazt, mellyet e-gyedül Christus szenvedésének kellet volna tulajdonítani. Az

Azt hazudgyák némelyek, hogy az ő Testamentomi Min-hának áldozattya által a' Mife példázattott. Lev. 2. 1.

Igazán mondd, hogy hazudgyák. Mert minek-előtte a' Misét az ő Testa-mentomi példákhoz hasonlított. szük-ség hogy a' másunnan erős okokkal meg-erősítessék, mellyet soba örökké meg-nem cselekedhetnek mind az egész Pápi-sta Doctoroknak sokasági, mert csak egy börtül sem mutathatnak, hogy vagy Mo-ses, vagy a' több Prophéták, vagy az Új Testamentombá Christus, Évangelisták, vagy az Apostolok, valamely könyű a-vagy homályos jelentéssel azt jelente-nék, hogy az Minha áldozattya az Romaiak Miséjének példázattya volt: De e-

De ezeket illy gyönyörűségesen az Istennek ígéje nélkül, álmódozzák a Pápisták. Jedzete pénig a Minha áldozattya Christust, és az ő szent áldozattját, minden megnyert jó tereménnyivel, és azoknak élésével egyetemben. Mert a mint hogy a Minha semlye lisztből süttött olajos lepény, avagy olajjal és tejjénnel megkent, kovász és méz nélkül való pogácsa volt, sóval penig meg-hintetett és főzött, mellynek emlékezetre való része meg-égettetik vala, a mi penig meg-marad vala abból, az a Papoké vala. Így a Christus-is amaz tiszta kenyér, ki Menyből alá szállott, vigaságnak olajával meg-kenettetett, és a bűnök minden kovászsza nélkül való, a mint hogy méz nélkül való-is, mellyből az ember haböven elzik, meg-indittya és neveli az epét. E' mellett kedves tiszta áldozat-is Istennek, melly a keresztnak oltárán, az ő mi hozzánk való szerelmének tűzével, meggyújtatot, és minékünk örök életre illendő és

dő ételől, és a hűveknek igaz hittal való életekre adatot. Es ez a Minha áldozattyanak magyarázattya, s-nem-is erőslíthetik innét a Pápisták az ő Miséjket.

Azt mondgyák hogy az embereknek természetek valamely látható áldozat nélkül szükölködik.

Christus Thamásnak az ő tanítványának ezt mondá: Boldogok a kik nem látnak, és hisznek. Az igazán hívők nem szükölködnek semmi ilyen látható áldozat nélkül, avagy a Christus szenvedésének játékos jedzése elő jelentése nélkül, a minémű sokkal világoslab szokott lenni, és elő mutattatni, a szerzetes játékokban, hogy nem mint a Misének amaz néma játékiban. Ha így kell jádczani, és jóvendőlni, mi illik az emberi természethez, s-mi nem? Miért nem kívánnak ez földön lácharó Christust-is, s-
C
vala-

valamelly látható Sz. Lelket? Az mint látható áldozatot, és az Ecclesiának látható fejét és fundamentumár, szükségesképpen kívántatni ok nélkül kiáltják? De nem méltok ez kívánságok arra, hogy bővebben meg-hamisíttassanak. Az igaz hiveknek idvességekre bősséggel elég tudai, és hiv-elmében viselni, hogy Christus önnön magát ez egész világ bűneiért, macula nélkül való áldozatot adta. Annak-okaért azoknak szemek előtt, a *Jesus Christus*, ugy irattatik-meg, mint ő közdöttök fel-feszítettett, mint Szent Pál mondgya, *Gal. 3. 1.*

Soha nem láthattam Mifét,
ird-meg kérlek azt nékem minden ő Pompájával.

Tekints-meg ott az áldozó Papot, ki nek feje teteje meg-nyirettetett, és kíváltképpen való ékességekkel, és ezközőkkel fel-fegyverkezet, az Oltárnál áll,
és

és ott az Ur Vacsorájának kenyere és bora felett, külömb külömb féle gestusokkal mozgásokkal, és cselekedetekkel él: Ugy mint gyakran térdre esik, meghajol, bé-markolt kezekkel, néha kinnyujtya, néha bé-vonnya karjait, ottam ottan meg-fordul, néha kiált, néha nagy halgatással valamit berbitél, az Egrenéz, arczal le hajol, nem áll egy helyen, hol job felére hol bal felére mégyen az oltárnak, ujjait mozgattya, a kenyérré és kelyhre léhellik, azokat fel-emeli, az után el-tészi, a kenyeret meg-töri, és az kelyhbe bocsáttya; melyét ököllet veri, soházkodik, szemét bé-hunnya, mint ha alunnék, ismét fel-serkenik, az aranyas tányérát, kárját ki-terjesztvén a népnek mutattya, homlokához és melléhez viszi, néha az Oltárt esokollya, néha az értzbe foglaltatos képetskét, mint Sleidanus emlekezik erről, *Lib. 21. pag 673.*

Mellyekből világossan minden meg-

értheri, minémű nagy külömbőség legyen à Pápiſtak Miſéje, és à Chriſtuſtol ſzerzetett Vacsora között: mellyben ſemmi nints azok között, mellyek moſt elő számláltattak, vagy à mint à Chriſtus cselekedet, vagy cselekedni parancsolt. De adván à kenyeret és à hálá adásnak pohárát, enni és innya parancsolta à Sacramentomi jelek alatt, az ő testét és vérét, az ő halálának emlekezetire, és à mi hitünknek meg-erősítésére.

A' több hiában való hozzá adásokrol, és neveltségre méltó játékokrol, Chriſtusnak egész szerzésében, ſemmi parantsolat nints, ſemmit nem emlekeznek az Evangelisták, ſemmit nem szól Szent Pál Apostal.

Hallottam gyakorta hogy alig vólt olly fok féle és szörnyű bálványozás a' Pogányok között, mint a' Pápiſta Miſe.

Kivá-

Kivánom azért hogy annak kiváltképpen való utálatofsagit elő számláld.

Hallottál széllyel némellyeket elő hoztatni, és meg-hamissittatni ezekkel, mellyek eddig előnkbe adattak. Mindazáltal, hogy nyilván legyen az, hogy à tévelygéseknek Zurzavarja, és minden utálatofságoknak tézke legyen à Pápiſtáknak amaz átkozott Miſéje, őszve ſzedem itt, miat egy csomóban.

Elsőben penig járól az, hogy à Miſében nem az Ecclesiával szól à Pap, mivel hogy idegen nyelven viszen véghez mindeneket; de à kenyérrel és borral, hallás és értelem nélkül való éltető oktan állatokkal vagon tickos beszélgetése. A' többi között berbitélvén à kenyér és bor felett amaz igéket [Mert ez az én testem, mert ez az én vérem] nem külömben mint à bűjös-bájosok, némely bizonyos Verseket avagy könyörgéseket

C 3

kéket

kéket berbitélnék, az oktan, vagy lélek nélkül való oktan állatokhoz, és elméjekben fogadván az imádságoknak formuláit, őket meg-eskűtik, és bájolni kezdnek, Ehez hasonlót Christus nem cselekedet, sem cselekedni nem rendelt, de az ő tanítványival világossan szólott, és rendelt az ő halálának hirdetését, hogy az nyilván való és hangos szóval légyen az Ecclesiában, tudni-illik ez dolgokat érő emberekhez.

Légyen tehát ez első a' mi a' Míseben nem javaltatik :
Mellyik a' Második ?

Allattják azt. is hogy a' Vacsora igények ki-jelentélinek creje által, a' kenyér és bor, Christus testének, és vérének állattává változik, melly tévelygés masut, hamisnak lenni, meg-mutattott.

Mellyik a' harmadik ?

Ez,

Ez, midőn azt költik, hogy az Mísző Papok terempiőt teremptenek, ez mód nélkül való, Istentelen, és káromló dicsekedések szerint : A' ki engemet teremptest adta magát terempteni nékem, és a' ki engem teremptett én nálam nélkül, teremptetik én általam.

Vallyon s-mit kívánsz többet ?

Ezt leg inkább, hogy a' Míse Cánónában azt állattják, hogy a' Christus teste és vére, vér nélkül való móddal áldoztatik, engeştelő áldozatól a' bűnökért, bűntetésekért, és az élőknek és holtaknak elég-tételekért. Melly dolog nagy gyalázattýára vagon a' Christus edgyetlen egy áldozattýának, melly a' keresztán egyszer végeztetett-el, mint oda félyebb bővebben meg-mutattatott.

Vagyoné még valami a' mit a' Míseben nem javallasz ?

C 4

Vagyon :

Vagyon: Mert ki jóvalya azt valyon, hogy nem csak minden féle testi jó tetemények, és idő szerint való nyomoruságoknak el-fordítása, de idvelség és örök igazság-is váratatik ez Mísenek bálványátul? Mellyeket mind a Christus nevében való könyörgéssel, és érdemmel kell vala az Isten-től kérni és várni.

Talám többeket-is jedzet-tél-fel mellyek nem jóvalhatnak a' Míseben?

Igen-is: Az első számlált öt vétkekhez avagy tévelygésekhez járól az hatodik-is. Hogy a' Christus Szent Sacramentoma, tellyeséggel más cselekedetre fordittatik, és Specieffel különbözöre, midőn az UR Vacsorája, mellyet Christus Sacramentomnak akart lenni, az ő természeti ellen áldozattá változtatik. Minémű gonofság légyen pedig az Isten-től

től szereztetett Sacramentomokat el-változtatni, nem szükség bővebben magyarázni, mint melly minden Isten-felő embereknel nyilván vagyon.

Micsoda tehát vége ez tévelygéseknek, és Istentelenségeknek?

Vége azt mondod, holott még alig kezdettém-el. Mert ki szenvedheti csak hallani-is igaz elmével, hogy a' mise Cánonában efedezik a' tisztatalan Míles Pap az Istennek egy szülőtt Esáért, a' mennyei Atyánál, hogy ő ez áldozatot [Christusnak testét és vérét] meg-engeszteltetvén el-vegye. Hogy a' miképpen a' Pap mondatik, a' teremprőnek teremprőjének lenni, az állat szerint való el-változásban: Igy most bé-hozatik, ugy-mint a' közbenjárónak közben-jároja, kiért ő könyörög, hogy meg-engeszteltetett elmével bé-fogadtassék a' Fiu az Atyától.

Ezek bizonyára a' kegyes embereknél el-szenvedhetetlenek.

Te pedig hallasz el-szenvedhetetlen-nyebbeket. Es Nyolczadszor vegyed azt, hogy az ő káromkodó Cánonában imádkozik a' miséző, hogy az Atya engedje magának kedvesnek lenni a' Mifének áldozattát, mint Abel áldozattát. Mellyel azt kéri Istentől, hogy a' Christusnak drágalatos teste és vére, olly kedves legyen az Istennek, mint az Abejuha avagy ketskéje, mellyet ő Istennek áldozott. Melynél mi mondattathatik éktelenyebnek és Istentelenyebnek?

Látom hogy többeket akar sz elő számlálni, mond-meg azért a' Kilenczediket?

Ez az, hogy az igazán való engesztelő áldozat gyanánt, az süő kemenczéjében

bé sült kenyérnek rébsetskéjével kérkednek, nagy rettenetes Istentelenséggel. Mert noha a' Pápisták azt vallyák, hogy az a' kenyér, a' Christus testének állattává vált, de mint hogy másut nyilván felbontatott, ez mondálnak hijában való-sága, és erős okokkal meg-erőssítetett, hogy a' kenyér marad kenyér, és a' megszentelés által, más állattá vagy természeté nem változik; Innen a' következik, hogy a' Pápisták magokat ez átkozott tévelygésbe ejtik, hogy abban a' kenyérben, mellyet hamisan el-változtatnak, vélnék, helyeztetik bűnök bocsánattjának bizodalmit és reménségét.

Mellyik a' közönséges értelem ellen való hihetetlen csudálatos tizedik mondás?

Az a' melly kenyér-imádnak mondatik, mellyel a' kenyeret, minden Pogány hamis Isteni tiszteleteknél rettenetesebb

bálványozás által, imádni adgyák az ő Mísejeket nézőknek. Az Pogányok mikor le-burultanak a fából avagy kőből való bálványok előtt: tudták hogy fak és kővek, és az imádásnak tiszteletit nékik nem tulajdonították, egy átallyában, vagy magaszerint, hanem másra nézve azt alitván hogy az ő Istenek, kik azokkal a képekkel avagy bálványokkal jelentetnek a képeknek tiszteletiben gyönyörködnek. Az Pápisták pedig egyenesen egy átallyában elsöben, és magaszerint, magát a fel-emeltetett kenyérét imádgják, mert ez kárhozatos tévelygésben vadnak, hogy az kenyér állattya szerint Christus testvé változott légyén. Mellyel a Pogányoknál nehezebben vétkeznek.

Mellyik a' tizenedgyedik?

Ellenkezik a Míse Cánona a Christus menyben meneteléről való két ágazatyaival is Articulusfal. is. Mert abban könyö-

könyörög a Míse Pap, hogy az Isten ez jelen való áldozatot parancsóllyá az ő szent Angyalának keze által, az ő dicsőségének színe elejébe vitetni. Mint hogy penig a Christus az ő testével a fel-menetelnek napján az Attyához jutott, és mindenkor ő nála marad, mindenkor Isten színe előtt meg-jelenvén esedezik miérettük. Mire szükséges néki az Istennek színe eleiben való által vitetés?

Mond-meg, ha vagyon a' tizenkettödiket?

Az a meg-mondott igékben vagyon, mert vallyon a Christus nem mondatik-é igen erőtlennek, kinek teste az Angyal keze által Istenhez való vitel nélkül szükkölködnék, nem külömben, mint a Lázár lelke mondatik az Angyal által Abraham kebelébe vitetnek. A' Christusnak penig illyén erőtlenség, kiváltképpen most, minek-utánna a dicsőségnek

jóbb karjára űlt, semmiképpen nem tulajdoníthatatik.

Akarod-é a' tizen-harmadikat-is fel-jedzeni?

Akarom, mert ez is nyilván való tévelygés, hogy midőn sokan ez mostani Pápisták között azt vallyák, hogy a' Christus teste az Ur Vacsorájának Sacramentoma kívül, csak az Egekben vagon: Edgyiket ezeknek kényszerítettnek meg engedni, avagy hogy a' Christus teste az igéknek el-mondása által [*Ez az en testem*] menyből a' földre hivattatik; Avagy hogy valami más test teremtetik, itt alatt a' kenyérnek állattya-ból vagy természetiből. Ha más test; Vallyon nem tulajdoníthatnaké a' Christusnak két testek? Ha pedig ugyan azon test [mellyet a' Sacramentom kívül csak mennyekben vélnek lenni] állattatik le-hivattatni menyből a' kenyérnek látha-

látható formájában, és mihelyt a' kenyérnek formája a' fogokkal morfaltatik, avagy törtetik (mint Gabriel Biel mondgya) mindgyárt oda fel az Egekbe vitetik: ó halhatatlan Isten mennyi sok és szám nélkül való fel-meneteli és lejöveteli formáltatnak a' Christus testének. Főképpen midőn minden napokon, és majd minden szempillantásokban, enni sok ezer oltárokon, a' Pápistáknak egész országokban, csak nem vég nélkül való Misék szolgáltatnak. Melly balgataságok nélkül semmit nem szűkölködnek azok, kik a' Christust az ő testével és vérével menyből minden alá szállás nélkül, a' Vacsorának Sacramentumában jelen lehetni, és az Istennek jóbján a' mindenütt lételnek székiben, vallyák.

Számláld elő a' Misének egyéb útálatosságait.

Rend szerint a' Tizen-negyedik vétek,
avagy

avagy tévelygés ez: Hogy a Pap csak maga eszik a Misében, még is mindazonáltal azt hazudgya frissen, hogy annak az ételnek creje, az nézőkre is ehat, avagy azoknak is használ, mert ugyanmond az ő szája, mind azoknak közönséges szája; Nem különben mint ha sokan edgyütt éhezvén, egy valaki magára fel-vállalná, hogy ő eszik mind azok helyett, és erőssen el-akarná vélek hitetni, hogy nem volna szükség, hogy ők is egyenek, elég, ha ő azok helyet is eszik. A' mint hogy penig a földi Vendégségben senki másért nem eszik, és a mint hogy a Szent Kereszttségben senki nem Keresztelkedik-meg másért: Így a Vacsorának Sacramentomában is, senki mások helyet nem ehetik, és ihatik: Nem is paracsolta a Christus, vagy Péternek, vagy Jacabnak, vagy Jánosnak, hogy az több Apostolokért, egyenek és igyanak. De mindeneknek és mindnyoknak hadta a parantsolatot: *Vegyétek*

tek, egyétek: Vegyétek, igyátok. Minek-okaért Szent Pál is azt akarja, hogy ki-ki meg-probálja önnen magát, és ugy egyék a kenyérből, és igyék az Urnak pohárból, 1. Cor. II. 28.

Mond-meg a' tizen-ötödik vétket avagy tévevelygést, melly a' Pápisták Miséjekben vagyon.

Ez, hol azt tanittják:

Hogy mind ezek mellyeket a Pap a Misében cselekeszik, nem csak az élőknek bűnök bocsánattyára szolgálnak, de a börtaknak is jovokra, és hasznokra vannak; Ugy penig hogy a kárhoztak a pokolban valami könnyebséget éreznek, a Miséknek berbitélésekből: Egyebek penig a Purgátoriomból hamarab ki-szabadulnak, a mint ezt az Istennek jó téteményiről irott könyvben avagy Laistromban nyilván tanittják. Mellyek mind nyilván való dohos gondolatok,

latok, hazugságok, és igen nagy hiában valóságok, es lemmire kellő csevegések. Mert nints semmi Purgatorium, mellyből végre a Misék áleal ki-szabadulnának a meg-holtaknak lelkek, mivel hogy ez egész világ csak ez két rendbéli emberekre osztattatott: *Hívekre, és nem hívekre.* A' *hívek* felől pedig az mondatik, hogy azok a kárhozatra nem mennek de egyenesen az halálból az életre által mennek, *Iob. 5. 24.* Mint kik Christus vérével ugy meg-tisztéttak minden bűntől, hogy azok ez élet után valami más megtisztítás nélkül nem szűkölködnek. Az *nem hívek* felől pedig nyilván mondgya az Írás, hog' azok immár el-kárhoztak, mert nem hittek az Istennek egyetlen egy Fiának nevében, *Iob. 3. 18.* Es mint hogy az *hívek és nem-hívek* között, harmad rendbéli emberek lehetetlen hogy rendeltetessenek: Igy valamely harmad és középső állapot, melly Purgatoriumé volna,

na, nem engedtetetik. Mert ha volna középső állapot, bizony Szent Pál, ki az holtaknak ez élet után való állapottyok felől szól, *1. Cor. 15. és a Thessalóniabelieket* arra taníttya, minémű indulattal kellésék azokhoz lenniék, el nem mulatta volna, hogy a Purgatoriumrol vagy Miséről emlekezett nem tört volna, melyek által onén ki-szabadulhatnának. Sőt a kárhoztaknak is a Pokolban, nem hozhat semmi könnyebséget a Mife, holott csak egy csep viz sem engedtetik azoknak nyelveknek meg-enyhítésekre, *Luc. 16. 24.* Es így ez hamis Isteni tiszteltnek csudájával, nem becsültetnéké fellyeb a Misének áldozattya, a keresztnék áldozattyanal? Mert bizonyos dolog, hogy a keresztnék áldozattya az ő erejével a Pokolban lévő meg-vettettek gyótrelmeknek könnyebítésekre semmi-képpen

képpen elnem hat. Az Misét pedig nagyob erejűnek és hathatóságúnak hiszik lenni, ugy-mint melly az kárhoztak gyötrelminek is valami könnyebséget szerzene. Honnét a Míse felől való Pá-pista tudománnak hiájában valósága, abból következendő éktelen dolgoknak meg-mutatásával meg-hamissittatik.

Vadnaké több nyavalyái a' Misének?

Vadnak, és Tizen-hatodik ez: hogy a' Misében a' Christus halálának semmi emlékezeti nem tétetik, melly az Evangelionnak hirdetése által vagon az Ecclesiában. Miesoda tehát? Csak néma játékok vagy hánkodások láttatnak, mellyek inkább illenének a' Comœdiajátczókhoz, hogy nem az Egyházi szolgákhoz. Hallattatnak ennek-felette némelly dolgok, de olyak mellyekre az kik nézni mennek nem mondhatták Amen, mint hogy idegen nyelven, mellyet

lyet a' nézők avagy csudálók nem tudnak, (mellyet büntetések és átkok között számlál elő az UR,) vicetnek véghez mindenek. Minek-okaért ha szintén a' szent Irásban fundáltatott volna is a' Míse, mindazáltal ezért semmit nem használna, annak ki-szolgáltatása a' nézőknek, avagy csudálóknak, hogy idegen nyelven vicetnek véghez mindenek, mint Sz Pál bizonyította 1. Cor. 14. 22. 23.

Vagyoné még valami több?

Vagyon bizonyára, az tudni illik, hogy a' Misében meg-szenteleltetett kenyér, a' véle való élésnek kivőle Sacramentomnak lenni alittatik. Innen vadnak amaz el-rejtések, bé-rekeszrések, széllel hordozások, és egyéb hamis Isteni tiszteleteknek esudái, mellyek ez semmire kellő vélekedésből származnak.

El-végezedé valamikor?

Immár

Immár el-végezem. Ez elő számláltatott Istenelenségekhez, és utálatosságokhoz Számlálatik a Szenteknek bálványozó segítségül való hívások-is, melly a Misének az ő Isteetlen, és Regulánélkül való Cónonában olvastatik. Mert segítségül hivattatnak abban az Szentek, kiknek esedezésekkel és érdemekkel nyerttetik meg Istenőtől, hogy mindenekben az ő általmazásának segítségével meg-erősítsünk, és hogy békeiséget, és mindennémű jókat adgyon minékünk az mi időnkben. Melly bálványozásnak dühösségével tellyes tévelygés régen meg-hamisított a mi-éinktől. Noha többek-is számláltathatnának elő, mellyekkel az Ur Vacso-rájának Sacramentoma, a Misében meg-tereztetik, de ezek bőséggel elegek, annak meg-probálására, mennyi vétkeknek, tévelygéseknek, hamis Isteni tisztelteknek, bálványozásoknak, és utálatosságoknak toja és félszke légyen az

Mife:

Mife: Hogy minden hivek az Romai Báálitáknak ez Miséjeket örökké el-távoztassák, és mint ő magától az ör-dögötől ugy fussanak. Az Szent Léleknek ez parancsolati szerint: Szerelme-sim távoztassátok-el az bálvány-imá-dást, 1. Cor. 10. 14. Es ilmet: Fiatskáim általmazátok-meg magatokat a bálványoktól, 1. Iob. 5. 21.

A' Misék ki-szolgálattatásához adatnak némelly dolgok, mellyeket bizonyára magad sem kárhoztarhatz, a' minéműek: *Introitus*-Bé menetel, *Kyrie eleison* Vram könyörűly: Dicsőség magafságban Istennek; Istennek báránya: Sz.

Evap-

Evangelium: Epistola olvasás: Az Urtól tanult imádság: Credo, és ez igék: *Ez az én tetszem, &c.*

Ezek noha magában jók, mindazáltal úgy nem ismerhők meg a' Míset, a' mint hogy a' dicsőséges Szent Háromságnak imálandó neve meg nem szenteli az Őrdögösöknek kényszerítéseket, és Őrdögi bájolásokat, mellyekhez adatik az. Az mint hogy pedig az Őrdögi bájolásokban az Atya Istennek, Fiúnak, és Sz. Léleknek neve rettenetesképpen megferteztetik: Igy azok a' kegyes éneklés-is, az Evangeliumoknak, és Epistoláknak olvasása, az Urtól tanult imádság, Credo, és a' Vacsorának igéi megferteztetnek ez átkozott gonoszul való éléssel, hogy természetek ellen vonattatnak, annak a' gyűlölséges, rettenetes, és átkozot Míse bálványának ékefitésére. Megferteztetnek mondom ezek, nem hogy

hogy magokban tisztatalanok lennének, de hogy az áldozó Papoknak, a' nézők-zőkkel egyetemben, az inszonyu gonoszul való éléssel, mehezéb kárhozattokra lesznek, nem különben mint valamely étek, melly egyéb aránt jó ízű, meg nem jobbéttya az mérget melly belé vettetik, de ettől inkább úgy meg rontatik, hogy az meg-évőknek hálálokat sietteti.

Azt mondgyák pedig a' Mísező Papok, hogy Christus is Őnön maga Míset szolgál az utolsó vatsora felett, Az Apostolok-is, és hogy az Apostoloktól származott a' Míse, minden őékeségével, és Cere-moniáival, mellyekkel ma-is véghez vitetik.

Ha őket mondgyák, te kívánd ő tőlők,

lők, hogy ez dolognak csak egy tanu-
bizonyosságát mutassak meg, az Evangéli-
omi históriából, és az Apostoloknak i-
ráfokból. És ha azt meg nem cseleked-
hetik, hadd-meg nékik, hogy üressécsék-
meg a jó bórrel tellyes nagy pohárt, s
azt meg-cselekedhetik. Vallyon a Chri-
stus szerzette-e a Misét az utolsó vacso-
rán? Vallyon az Apostolok szolgálták-e
Misére? Nem szükség arra semmi véleke-
dés: Mert ha ő szolgálták Misét szolgáltac-
tak volna; lehetetlen dolog lett volna,
hogy azt egy-is az Evangéliumtól köz-
zöl meg nem jelentette volna, és a Szer-
zésnek igéiben erről semmi emlékezet
nem volna, sem az Apostolok cselekedé-
séről írott könyvben, mellyben az Apo-
stolok cselekedetek nagy serénységgel
feljézettettev olvastatnak, a mint hogy
minden Epistolákban is, mellyeket vagy
Szent Pál, vagy Szent Péter, vagy János
és egyébek írtanak, csak egy bővő sem
vólna a Miséről: Sem ott a hol a Va-
csora

tsora dólga fundamentomból adatik, sem
ott, hol a bűnökért való engesztelő ál-
dozatrol vagy on ízó; sem a hol a Chri-
stus Papsága minden ő részeiben, tellyes-
séggel le-írattatik, sem a hol keresztyé-
neknek halottokrol vagy on emlékezet
minémű indulattal kellettnek azoknak e-
zekhez lenni, emlékezetben nints. Ha
százszor hozzuk is elő, mind annyiszor
azt mondjuk, lehetetlen dolog lett
volna, hogy sohol a Miséről semmi em-
lekezet nem volna, ha vagy Christus szer-
zette volna, vagy az Apostolok éltek
volna véle, vagy az első Apostoli ke-
resztyén Ecclesiában taláztatott
volna. Nints tehát MISÉ.

Manem Nem-MISÉ,

H A R M A S
S Z E N T

IRASBELI

D O L G O K,
Mellyekben

I. ször;

Három Articulusok foglaltatnak.

I. AZ ISTENRŐL.

II. A' CHRISTUS JESUSROL.

III. A' SZENT LELEKRŐL.

II ször;

Igen szép emlékezetre méltó dolgok.

M E L L Y E K E T

Rövidesen öszve szedett, és kiadott

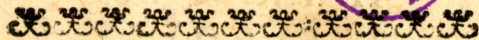
KIRÁLY JACAB,

Összgyáni Ecclesiának méltatlan lelki-

Pálztorá.

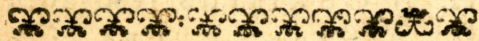
C A S S A N.

(78.)

1. *Joh. 5. 7.*

Hárman vadnak kik bizony-
ságot téfznek menyben ; Atya,
Ige, és a' Szent Lélek, és ez
három egy

Az

*****:(79):*****

Az

NEMZETES, NEMES,
ES TEKENTETES ERŐS
VITEZNEK,

Összágyáni

BAKOS GABOR
URNAK,

*Az Erdelyi méltóságos Fejede-
lemnek.*

RAKÓCZI GYÓGYNEK Ő
Nagyságának &c. Kalloi Vég
Házának fő Kapitányának,
Szabóltcz Vármegyebéli Haj-
duságnak Generalisának, és
hadi bírójának, mint bizoda-
lommal való jó akaró Vrának,
Fautorának, Pátronussának, és
ked. es Kemjának.

D 4

Item.

Item.

A' Dunán-túl, és Mátyus-földén, a' meg nem változott igaz Auguftana Confefion lévő Szent Gyülekezetnek, Ketzertifzteletre méltó, és Tüdös Püspökeinek Seniorinak, és az egész Atyafiaknak, mint Christusban Attyainak, és kedves Attyafiainak, Isten-tül lelki és testi aldást kíván, és ez Szent Irásbéli Hármás dolgokat, igaz engedelmeffégnek jeléül offerállya és dedicállya.

KIRALY JACAB. *Offdgyáni*
Predcator, és a' környül való Fra-
terneifnak edgyik Seniorja.

Ad

Ad Lectorem.

Ezeket a' Szent-Irásbéli Hármás dolgokat, nem úgy értsed, mintha a' Hármás számon kívül nem találhattathatták volna, mind *terminusok*, példák, s-mind bizonyságok: Hanem mint hogy *in ore trium testium stat veritas*, azért akartam illy módon formálnom, és a' főbb *terminusok*at *Exemplumok*kal edgyütt Hármás rendben szabnom. Ha mit hozzátéfeß nem bánom, csak hogy a' rágalmazás töled tavoly légyen kívánom. Légy jó egészségben.

Offdgyáni, die 16. Octobris, 1654.

Df

I. AR-

I.
ARTICVLVS
 az
ISTENRŐL.
 I-ször;

*Az Isten soyy állattyanban egy lé-
 gyen, három fő mondásokkal pro-
 lyuk, az ő Testamentübel.*

1. Az Ur csak egyedül Isten, és ő ki-
 vülötte niutsen több Isten, *Deut. 4. 35.*
2. Hallyad Izraél, a mi Urunk Iste-
 nünk, edgyetlen egy Isten, *Deut. 6. 4.*
3. Ezt mondgya az Ur, az Izraélnek
 Királlya: En vagyok az első és az utol-
 só, és én nálamnál több Isten niutsen, *Esá,
 44. 6.*

II.
 Az Vj-Testamentomból is
 három

három fő mondásokkal próbáljuk azt.

1. Nintsen más Isten, hanem csak egy,
1. Cor. 8. 4.

2. Egy az Isten és minneneknek Atya, ki mindeneknek felette vagyon,
Eph. 4. 6.

3. Egy az Isten, egy a közbenjáró-is Istenközött és emberek között, az ember Christus JESUS, 1. Tim. 2. 5.

III.

Az Isten személyében három:

1. Atya, ki első személye az örökké való Istenségnek, melly magától vagyon öröktől fogván.

2. Fiu, ki második személye az örökké való Istenségnek, ki az Atya Istentől örök időktől fogva születet, melly őstán elrendeltetett időben, felvővé maga edgyiségében a mi emberi testünket, és született Szűz Máriától.

3. Szent Lélek, ki harmadik személye
az ő

az örökké való Istenségnek, és származik az Atyától és Fiutól mindgyarást öröktől fogva.

IV.

Hogy az egy állatú Istenségben három személyek legyenek, háromból tet-
szik-meg.

I. *A' Christus keresztségéből.*

Hol 1. Az Atya az Egből ezt kiáltya: Ez az én szerelmes Fiam. 2. Az Fiu az jordán vizében áll, és megkereszteltetik. 3. *A' Szent Lélek galamb képében a Christusra szállott, Matt. 3. 13.*

II. *A' Christus színének elváltoztatásából.* Mert ot-is az Atyának szova halatott az Egből. Az Fiu a Tábor hegyén állott. Az ködön melly az Christust környül vette vala a Szent Lélek értette-
tik; *Matth. 17. 5.*

III. *A' mi keresztségünkől.* Hol Atyá-

három fő mondásokkal próbáljuk azt.

1. Nintsen más Isten, hanem csak egy, *i. Cor. 8. 4.*

2. Egy az Isten és minnemeknek Atya, ki mindeneknek felette vagyon, *Eph. 4. 6.*

3. Egy az Isten, egy a közbenjáró-is Isten között és emberek között, az ember Christus JESUS, *i. Tim. 2. 5.*

III.

Az Isten személyében három:

1. *Atya*, ki első személye az örökké való Istenségnek, melly magától vagyón öröktől fogván.

2. *Fiu*, ki második személye az örökké való Istenségnek, ki az Atya Istentől örök idoktól fogva születet, melly osztán elrendeltetett időben, felvőve maga edgyeségében a mi emberi testünket, és született Szűz Máriától.

3. *Szent Lélek*, ki harmadik személye

az ősi

az örökké való Istenségnek, és származik az Atyától és Fiutól mindgyarást öröktől fogva.

IV.

Hogy az egy állatú Istenségben három személyek legyenek, háromból tet-
szik-meg.

I. *A' Christus keresztségéből.*

Hol 1. Az Atya az Egből ezt kiáltya: Ez az én szerelmes Fiam. 2. Az Fiu az jordán vizében áll, és megkereszteltetik. 3. A' Szent Lélek galamb képében a Christusra szállott, *Matt. 3. 13.*

II. *A' Christus színeinek elváltoztatásából.* Mert ot-is az Atyának izova halatott az Egből. Az Fiu a Tábor hegyén állott. Az kődön melly az Christust környül vette vala a Szent Lélek értette-
tik, *Matth. 17. 5.*

III. *A' mi keresztségünkben.* Hol Atyá-

D7

nak,

nak, Fiunak, és Szent Léleknek nevében kereszttetünk-meg, *Matt. 28. 19.*

V.

Más háromból-is meg-tet-
szik az.

1. *Az Embernek teremtéséből.* Hol ezt mondá az Isten: Teremtsünk embert a mi ábrázatunkra, *Gen. 1. 26.*

2. *Az Szent Léleknek meg-ígéréseéből, Iob. 14. 26.* Hol Christus igéri, hogy az Atyától, a Szent Lelket el-küldi.

3. *Nyilván való mondásokból.* Hárman vannak kik bizonyoságot tesznek menyben, Atya, Ige, és a Szent Lélek, és ez három egy, *1. Iob. 5. 7.* Az UR JESUS Christusnak kegyelme, az Istennek szerelme, és a Szent Léleknek veletek való közösülése legyen mindnyájan ti veletek, *AMEN. 2. Cor. 13. 13.*

VI.

Három féle az Istennek
isméreti.

1.

1. *Közönséges;* Melly minden emberekre néz. Mellyről bőszéggel ír Szent Pál, *Rom. 1. 2. cap.*

2. *Kiváltképpen való;* Melly az Isten fiainak avagy az Anyaháznak tulajdona. Melly bé-foglaltatik, *Rom. 10.*

3. *Tökélletes, és legkiváltképpé való.* Mely az örök életben létszen. Mert most rész szerint vagyon bennünk az isméret, akkor pedig létszen az isméret, ugy a mint tanítottunk, *1. Cor. 13. 12.*

VII.

Az Istennek közönséges ismé-
reti háromszor három dol-
gokból tetízik-ki.

Hogy Isten legyen meg-mutattják azé
1. *Ez egész világnak csudálatos nagysá-
ga, rendelése, és ékessége, és annak
minden részeinek látata.* Hol tekénts-
meg az Egget, Csillagokat, a földet, és
minden lelkes állatokat, és meg-isméred
azokból hogy legyen Isten, *Iob. 12. 7.*

Mert

Mert az Egek is hirdetik az Istennek dicsőségét, és az ő kezeinek munkáját hirdeti amaz ki-terjesztetett erősség, *Psal.* 19. 1. Ez az, a mit Salamon mond: Az szépségnek és a teremtet állatoknak Nagyságából azoknak teremője megismértetik, *Sap.* 13. 5. Beszély a földel, és meg-tanit téged. De még a tengernek halai is meg-beszélik tenéked, *Job.* 12. 7.

2. Az szüntelen való hasonlatosság, és a dolgoknak meg-tartása. Mert az embertől ember születik, az oktalan állattól oktalan állat. Kérd-meg azért a barmoktól, és azok közül mindenik meg-tanit. *Job.* 12. 7.

3. Az időknek forgása. Hol tél, hol nyár, hol őszi idő, hol kikelet vagy, vetés, aratás, szép idő, eső, és ez mind az Istennek igazgatásából vagy.

4. Az emberekben való ékes ajándékok. Mert az Isten némelynek böltseségnek beszédet adott, némelynek tudomán-

nak

nak beszédét, némelynek hitet, némelynek gyógyétásnak ajándékot, a mint Sz. Pál elő számlállya, *1. Cor.* 12. 8. 9.

5. Minden dolgoknak eredeti, rendi és szüntelen való mozgása. Mert valami vagy, az mind Istentől vagy, *Jac.* 1. 17. És valami mozog mástól mozgattatik.

6. Az jelek. Mellyek rész szerint természet, és rend szerint valók; rész szerint pedig rendkívül. Mellyekről az Istennek Fia azt mondgya: jelek léznek a Napban, Holdban, és a Csillagokban, *Luc.* 21. 25. Az minéműk azokban való fogyatkozások.

7. Az joknak jutalmak, és gonoszoknak büntetések. Mert az Isten meg-fizet mindeennek az ő cselekedetek szerint, *Matt.* 16. 27.

8. Az Polgári társaság és az emberi dolgoknak rendelése. Mellyről, Plató azt írja: Az Isten rendel a Városokban Gubernatorokat.

9. Min-

9. Minden dolgoknak vége. Mert mindenek bizonyos hasznokra teremtetek Istenről. Mivel hogy valamit teremt az Isten, igen jó vala, *Gen. 1. 31.*

VIII.

Az Istennek három Fia vólt;
a' mint *D. Meisner* írja.

1. *Lucifer*, ki a kevélységért az Egből levettetett, és a földhöz verettetett, mivel az erős Istennek Csillagának felette akarja vala helyheztetni az ő székét, és haszolatossá akar vala lenni a magasztos Istenhez, *Esa. 14. 12. 13. Conser. Apoc. 12. 9.*

2. *Adám*, ki az engedetlenségért, és az Isten törvényének által hágáláért kiűzeték az Edennek kertéből, úgy mint a Paradicsomból, *Gen. 3. 27.*

3. *Christus*, ki az ő Atyának engedelmes lőtt mind haláláig, a keresztfának pedig haláláig. A'nak-okaért ő is felmagasztalta, és ajándékozott néki olly méltóságot, mely minden méltóság felett való

való méltóság. Hogy a' Jéfusnak névére, minden térd meg-hajoljon, Mennyeieknek, földieknek, és föld alatt valóknak térdök, és minden nyelv vallyá, hogy a' Jéfus Christus Ur, az Atya Istennek dicsősége, *Phil. 2. 8.* Es így immár mis mindnyájan ez Jéfus Christusban való hit által, Isten fiai vagyunk, *Gal. 3. 26.*

IX.

Három ki-mondhatatlan jó tereményi vadnak az Istennek.

1. *Az Teremtés*, *Gen. 1. Esa. 45. 7.*
Mert ő mindeneket:

1. *Semmiből teremtett*, *Esa. 41. 24. Prov. 8. 24. Hebr. 11. 3.*

2. *Jókat teremtett*, *Gen. 1. 31.* Mivel minden ő cselekedeti igen jók. *Syr. 39. 21. Conser. Marc. 7. 37.*

3. *Az emberért teremtett*, *Gen. 1. 28.*

II. *Az meg-váltás*, Mert nem aranyon,

nyon, sem ezüstön váltattunk meg, hanem drágalátos véren, tudni illik a macula nélkül és szeplő nélkül való báránynak a Christusnak Vérében, 1. Pet. 1. 18. 19. Ki lett minékünk Istentől bőltesség, igazság, szentség és váltság, 1. Cor. 1. 30. Es adta önmaga magát váltságul minden emberekért, 1. Tim. 2. 6.

III. Az meg-szentelés. Mert ő meg-szentelő UR, a mint ő maga mondgya: En vagyok az UR ti meg-szentelődök, Lev. 20. 8. Confer. Ezech. 37. 28. 1. Cor. 1. 30.

X.

Az Istennek három nyelven való nevezeti leg szűkségesb.

1. Sido nyelven. Mellyen neveztetik 1. Jehovának, 2. Jachnak. Ez két nevek sunt nomina Essentialia tulajdon vagy valóságos nevei az Istennek. Mellyekkel magát minden teremtettt állatoktól el-

valaz-

válaltgya, midőn azt mondgya: Ego Jehovah, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo, az az: En vagyok az UR, ez az én nevem, és az én dicsőségetem másnak nem adom, Efa. 42. 8. 3. Eloknak, melly szo Eloba annyit térszen, mint Omnipotens, MINDENHATO. Mert ő nagy tanátsu és cselekedetű. Kihéz tíficsen fényki hasonlatos, Jer. 32. 19. 1. Reg. 8. 23. Vadnak más nevei is az Istennek Sidoul, ugy mint Adonaj, és Sadaí. Es ez utolsó három nevek sunt nomina attributiva.

II. Görög nyelven. Mellyen neveztetik az Isten:

1. Θεός από τῆς τῆτιν, Az futásról futónak. Mert ő ez egész világon való minden szeguleteket meg-futtya, és minden szomorúakat és nyomorultakat meg-fégti, mint ő maga mondgya: Mikor ál-tal menéndesz a vizen, te veled léizek, és a vizek el nem burétnak tégedet, mikor a tűzön járándasz meg nem égiz, és a lang-

meg

meg nem pöröltégedet, *Esa. 43. 2. Conf. Jer. 23. 23. Matt. 28. 20*

2. θεός ἀπὸ τῆς θεῶμας. *Cerno vel video*, Az látásról látanak. Mert a földnek határára el-lát, és mind az Eg és az föld alatt való dolgokat jól láttya, *Job. 28. 24.* Nintsen lemmi teremtetett állat, melly ő előtte nyilván nem volna, *Heb. 4. 13. Confer Exod. 2. 7.*

3. ἀπὸ τῆς θεῶμας, à timore vel metu, az feleletről féltőnek. Nem hogy ő félne valakitől, de hogy félti az Urat mind az egész föld és országok ő tőle ez földön lakozók, *Psal. 33. 8.*

III. *Deák nyelven*, Mellyen nevezterik: *Bonus, jó NAK*, Mert nintsen senki jó. hanem csak az egy Isten, *Matt. 10. 17.* Azért mondgya Dávid: Dicsérjétek az Urat, mert jó *Psal. 136. 1.* ő őrvendez jót cselekedvén mi velünk. *Jer. 32. 41.* Ha azért a te ellenséged te veled gonolzul akarnak cselekedni, Ne fély mert

mert imé ez a jó Isten gondolta azt jóra fordítani, *Gen. 50. 20.*

XI.

Háromból tesz-meg az Istennek hozzánk való jó volta és szerelme.

I. *Hogy az embereknek birtokába adta a földet*, minden teremtetett állatokkal egyetemben, *Gen. 1. 28. 29. Psal. 8. 7. 8. 9. Hebr. 2. 7.* Ionen igen szépen mondgya Hugo: Az ember teremtetett azért, hogy szolgálna az Istennek a kiért teremtetett. Ez világ pedig teremtetett azért hogy szolgálna az embernek a kiért teremtetett.

II. *Hogy az Angyalokat adta*, hogy szolgállyanak az embereknek.

Kik háromképpen szolgál-
nak nekünk.

I. *Az miidveségünkre szolgálván*, Mi-
vel hogyők szolgáló lelkek, kik szolgál-
latta

Iatra küldettetek azokért, a kik az id-
velségnek örökösí léznek, Hebr. 1. 14.

2. *Minket meg-örizvén*, Mert meg-
vagyon nekik parantsolva, hogy öriz-
zenek minket, minden mi úcainkban,
Pfal. 91. 11.

3. *Az mi lelkünket Abraham kebelé-
be vivén, mint Lázárét, Luc. 16. 22.*

III. *Hogy az ő edgyetlen egy Fiát mi
érettünkadta, Job. 3. 16. Rom. 8. 32. U-
gyan-is ebből tetszet-meg az Istennek
hosszánk való szerelme, hogy amaz ő ed-
gyetlen egy szülött Fiát el-bocsátta I-
sten ez világra, hogy éllünk ő általa*
1. Job. 4. 9.

XII.

A' ki az Istent szereti e'hármat
meg-tartsa. *D. Meisu.*

1. *Ötet mindeneknek selette tisztellye, és né-
ke szolgállyon.*

Tisztellye pedig ötet:

1. In-

1. *Innepek meg-szentelésével.* Mert ő
maga kívánnya az Ur Isten. *Exod. 20. 8.*

2. *Templomban való járással.* Mert azt
mondgya az Ur valamely helyen meg-
parantsolom hogy az én nevemről meg-
emlkezzeitek, te hozzád mégyek és
meg-áldlak tégedet, *Pfal. Exod. 20. 24.*
Az penig a hely a közönséges gyüleke-
zet, melly az Templomban szokot meg-
lenni. Igy tisztelte az Istent Dávid,
mint ő maga meg-vallya, mondván: En
a te jóvoltodnak fokaságában bizván,
mégyek-bé a te házadba, és könyörgök
a te szent Templomodban a te félelmed-
ben. *Pfal. 5. 8.* Igy tisztelték Szent Péter
és János, kik a Templomomba meának
vala imádkozni, *Act. 3. 1.* Minekokáért
mi-is ezt mondgyuk Dáviddal: Melly i-
gen szerelmelek a te hajlékid ő seregek-
nek Ura, Az Urnak tornáztiban való me-
netelnek kívánsága miatt el-fogyatkozik
az én lelkem, az én szívem és testem kí-
vánkoznak az élő Istenhez, *Pfal. 84. 2. 3.*

E

Vallyon

Vallyon s-mikor mehetek-el hogy bé-mutassam magamat az UR előtt, *Pfal.* 42. 3.

3. Az ō szent igéjének szorgalmatos halgatásával, mert bődög a ki abban gyönyörködik, *Pfal.* 1. 2.

II. ō benne vessz reménségét. Mert a ki ō benne veti reménségét, meg nem szégyenül, *Syr.* 2. 11.

III. ō néki mindenben engedgyen, és az ő útain járjon. Mert inkább kell Istennek engedni, hogy nem az embereknek, *Ad.* 5. 29. Es a ki engedelemmel halgatándgya az ō szavát, minden áldáfok szállanak arra, *Deut.* 28. 1. 2. A ki pedig nem enged az Istennek, meg-vettetik ō tőle, mint Saul, *1. Sam.* 28. 16.

XIII.

Ha igazán akarsz szolgálni az Istennek, ez hármat megtartsad.

1. Az láthatatlanokat hidegyed. Mert a hit

hit olyan dolgoknak valósága a melyeket reménlünk, és a mely dolgok nem láttatnak, azoknak bizonyos mutatója, *Heb.* 11. 1.

2. Az el-balasztattakat reményled. Mert *auxilij dirini dilatio, non est damnatio, sed fidei probatio*: Az Isteni segítségnek halasztása nem kárhoztatás, de a hitnek meg-probálása, *Aug.* Ha szintén késéndik-is az Ur az ō segítségével várjad, mert kétség-nélkül el-jő, és nem kétik, *Hab.* 2. 4. Várjad az Urat, mert ō nála kegyelmesség vagyon, *Pfal.* 130. 7.

3. Az Isten szerezted, ha szintén elleaségnek mutattya-is ō magát.

Háromképpen szeressed pedig.

1. Totaliter, TELLYESSEGGEL. Hogy a te szived két felé ne hajollyon, mert a mint hogy amaz Anya ki Salamon előtt vádoltatvan, nem akarja vala, hogy az ő fia ketté vágattatnék. *1. Reg.* 3. 26. Így az Isten-is, ki Anyai szivel vagyon mi hoz-

E 2 zánk,

zánk, *Gen. 49. 15.* Nem engedi hogy a te szived két- felé hajoljon, hogy tudni- illik rész szerint az Istent, rész szerint ez világot szeressed. Mert lehetetlen dolog két Urat szolgálni, *Matt. 6. 24.* Innen igen szépen mondgya *Chryso- stomus*: A' mint hogy a tiszta életű Asz- szonyi-állat, a melly az ő férjét szereti, senkit egyebet nem szeret; Ha pedig mást szeretend, immár nem szereti az ő férjét: Így az ember- is a ki az Istent szereti, ne szeresse ez világot.

2. *Constanter*, ALHATATOSSAN. Mert nem elég csak el-kezdened, de szükség a szeretetben, és az Isteni tiszteletben, a te életédnek utolsó orájáig meg- marad- nod. Így szerette az Istent *Daniel*, ki noha az Oroszlányok vermébe vetetett vala, még- is az Istennek szeretetétől magát el- idegenéteni nem engedte, *Dan 6.* Így szerették Istent az égő kemenczébe vetetett három Iffiak, *Sádrak, Misak, Abdenago*, *Dan. 3.* Illyen alhatatos- sák voltak az *Apostolok* az Isteni szere-

tetben, kik noha sok képpen fenyeget- tettek, mindazáltal az Istennek szereteti- tül el nem hajlottak, *Act. 5. 17.* Te- is légy *hív és alhatatos* az Istennek szereteti- ben, és néked adatik az életnek koroná- ja, *Apoc. 2. 10.*

3. *Ardenter*, BUZGÓSAGGAL. Ugy hogy minden gondolkodásid, beszédid, és cselekedetid, téged az Istennek szeretetire inditsanak; *Moyles* olly buzgó- sággal szerette az Istent, hogy az Izraé- litáknak barmok közzül, egy kőrmőt sem akar vala meg- hadni, mellyekből az Istennek áldozatot nem tennének. Mert *Pharaho* nem akarja vala meg- engedni a juhokat és barmokat az áldozatra, *Exod. 10. 26.* Így ha a Pokolbéli *Pharaho* a te gondolkodásidat az Istennek szereteti- től el- akarná idegenéteni, csak egy kőrmődet, az az; csak egy gondolkodáso- dat se hadgyad az Istennek szereteti nél- kül. Ha így szeretend az Istent, ő- is szeret tégedet, s- azt mondgya: En az

engem szeretőket szeretem, *Prov. 8. 17.*
 Es ez háromképpen való szereteti az I-
 stennek, ez mondásban foglalatik bé :
 Szeressed a te Uradat Istenedet, tellyes
 szivedből, tellyes lelkedből, és minden
 erődből, *Matt. 22. 37.*

XIV.

Az Isten három dolgot csele-
 kezik. *Csrysozt.*

I. *Vigasztalja az biveket.* Vigasztal-
 ta és biztatta *Jacobot*, midőn álmában az
 Istennek Angyalit látorján fel-s-alá jár-
 di látta, *Gen. 28. 12.* Vigasztalta és biz-
 tatta ugyan azon *Jacobot*, mikor minden
 cselédével *Joseph*hez az ő fiához Egyp-
 tomba ment. *Gen. 46. 3.*

Vigasztal és biztat minket is minden
 nyomoruságinkban, mint minden vi-
 gasztalálnak Istené, *2. Cor. 1. 3. 4.* Vi-
 gasztal és azt mondgya: *Ne fély mert én*
te veled vagyok, meg ne retteny, mert én
vagyok

vagyok a te Istened, ki tégedet meg-
 erősítelek, annak felette meg-segégelek,
 és az én igafságomnak jób karjával tá-
 mogatlak tégedet, *Esa. 41. 10.*

II. *Meg-gyógyítja az fájdalmasokat.*
 Meg-gyógyítja *Ezechiás Királyt*, és életéc
 tizenöt esztendővel meg-hosszabétá,
Esa. 38. 5. 2. Reg. 20. 5. 6. Meg-gyógyítja
 a Syriabéli Király seregének Hadnagyát
Namáánt az ő bélpoklofság ból *Elitáus*
 által, *2. Reg. 5.* Meg-gyógyit minket is
 ha a mi fájdalminkban ő hozzá tolyamo-
 dunk. Mert ő a mi meg-gyógyító U-
 runk, *Exod. 15. 26.*

III. *Hozzá fogadgya az meg-tévöket.*
 Hozzá fogadá *Davidot*, mert midőn
 meg-ismérvén vétékét, ezt mondotta vol-
 na *Náthán* Prophétának, kit az Ur kül-
 dött vala ő hozzá: Vétkeztem az Ur
 ellen, ilyen feleletet vön *Náthántól*:
 Az Ur is el-vőtte a te bűneidet, hogy
 meg nem halfz, *2. Sam. 12. 13.*

Manassés, ki midőn *Babyloniában e-*

rős fogságban volna, az ő Urához Istenehez fel-fohászkodék, és magát igen meg-alázá, az ő Atyainak Istene előtt, és könnyőrgé néki, es meg-halgarván könnyőrgését meg-kegyelmeze néki, 2. Par. 33. 12.

Hozzá fogad minket-is, ha meg-térünk, és bűneinket meg-vallyuk, és megtisztit minket minden mi álnokságinkból, 1. Job. 1. 9. Mint ki ő maga-is ezt mond-gya: Térjetek én hozzám, én-ist ti hoz-zátok tere, Malach. 3. 7. Item: Térjetek-meg én hozzám tellyes ti szivetek szerezint, böjtöléssel-is, sírással-is, keser-géssel-is. Es szaggafsátok sziveteket és nem ruhátokat, s. térjetek-meg à ti Ura-tokhoz Istentekhez. Mert ő kegyelmes és irgalmas, késedelmes az haragra, és nagy az ő kegyelmessége, meg-tartozik büntetéstől, Joél. 2. 12. Item: Térjetek-meg szó fogadatlan fiak, és én meg-gyó-gyitom à ti engedetlenségteket, Jer. 3. 22. Mert ha egyszer el-esik-is az ember, és

egyszer

egyszer meg tér, az Isten semmiképpen el nem veti, mint Athanasius írja. Mindazáltal senki kész akartva vétkez-ni ne igyekezzék, mert hirtelenséggel fel-gerjed az Urnak haragja, mellyel meg-rontatik az ember, Syr. 6. 9.

XV.

Más három dolgot cselekezik az Vr Isten.

I. Fel-magasztallja az alázato-sokat, Vide: Prov. 29. 23. Matt. 23. 12.

Fel-magasztalá Dávidot Pásztorságból Királyságra, 1. Sam. 16. 13. Josephet Fejedelemségre, Gen. 41. 41. Esthert Királyné Afszonyságra, Esth. 2. 16. 17. 18. Fel-magasztal minket-is, ha meg-alázzuk magunkat az Istennek hatalmas keze alatt, 1. Pet. 5. 6.

II. *Meg-alázza az kevélyeket,*

Syr. 10. 18. Luc. 1. 51. 52.

Meg-alázá *Absolont*, ki Dávid ellen az ő Attya ellen fel-fuvalkodván támadott vala, mert fel-akada hajánál fogva egy fára, és függ vala az Eg és föld között, hol Joab három nyilat löve az ő szivébe, és a Joab fegyver hordozó szolgálai által vervén *Absolont* meg-ölék, 2. Sam. 18. 9. 14. 15.

Meg-alázá a fel-fuvalkodott *Goliáthot*. Mert Dávid parittyából kővel homlokba haitván, meg-öle, és a maga fegyverével fejét el-vévé, 1. Sam. 17. 48.

Nabuchodonozor Királyt, mert az emberek között ki-vetették, és hét esztendőig fűvet évek, Dan. 4. 29. 30.

III. *Meg-bünteti azokat, Kik azokról feletté szorgalmatosnak, melyek a mi elménket és okosságunkat fel-lyül haladgyák, Vide: Syr. 3. 22. 23. Mert a mint hogy a ki sokat elzik a mézben*

nem

nem jó néki, így a ki az feleséges dolgairól feletté szorgalmatoskodik, árt néki. *Prov. 25. 27. Jól mondgya tehát Sz. Pal: Hogy annak-felette a mint meg-irattatott nem jó bölcselkedni, 1. Cor. 4. 6. Fogjuk-meg azért a mi gondolkodásinkat, hogy engedgyeek a Christusnak, 2. Cor. 10. 15.*

XVI.

Három kiváltképpen való Titulussa vagyon az Istennek.

I. *Mindeneknél hatalmas.*

Mert a Menyország az ő ülő széki, és a föld az ő lábainak nyugatója, *Psa. 66. 1. ő az hatalmasokat semmivé téstí, és az földnek birhit, úgy-mint hijában való-fággá. e. 40. 22. ő Uralkodik edgyik tenger-től fogva a másik tengerig, és az Euphrates folyó víztől fogva, a földnek határáig. Psa. 72. 8. Az ő hatalma határá-meg a*

E 6

kő

köszik'at, hogy viz folya ki belőle, Num. 20. 11. Az ő hatalma által szabadulának meg az három ifiak az égő kemenczéből, Dan. 3.

Daniel az Oroszlányok verméből. c. 6.
Susánna a hamis bíraktól, s-haláltól. c. 13.

**II. Mindeneknél irgalmasb,
és kegyelmesb, Exod. 34. 6. 7.**

Ő irgalmaságot cselekeztik azokkal, kik őtet szeretik, és az ő parancsolatit megtartják, Exod. 20. 6.

Az ő irgalmasága senkit el nem hágy, Deut. 4. 31. Az ő irgalmasága minden ő teremtetett állatin, Psal. 145. 9.

III. Mindeneknél igazabb.

Ő igazságban Uralkodó Király, Esa. 32. 1.

Ő az igazat meg-őrzi, Psal. 7. 12.

Ő igazságban szolgátat ítéletet, Esa. 42. 3.

Ő az ő igazságának job karjával támogat minket, Esa. 41. 10:

Ő benne vagyon minden igazság, Es. 45. 24.

Ő Ur a mi igazságunk, Jer. 23. 6.

Innen

Innen a' Szent Irást magyarázó Doctörök azt írják, hogy az Istennek három fő tanácsa vagyon.

1. Igaság. 2. Tökélletesség.

Ezek az Istennek mint egy, így szólnak: Mivel hogy te Isten igaz vagy, azért a te igazságod és tökéletességed azt kívánja, hogy a ki vétkezik halálnak halálával hallyon meg, s-el-kárhozzék, Gen. 2. 17.

3. Irgalmaság. Melly azt mondja: Te Isten mint hogy irgalmas és kegyelmes vagy, azért a te irgalmaságod azt kívánja, hogy az el-esett emberi nemzethez légy irgalmas, mert te magad lám azt mondod: Meg-kegyelmezek annak a ki kegyelem nélkül vala, Osea. 2. 22.

Imé az Istennek irgalmasága, nem a-karja a bűnös embernek veszedelmét. ha-

E 7

nema

nem hogy meg térjen az ő gonosz útaról, és élyen, *Ezech. 33. 11.* Az ő irgalmasságát és kegyelmességét, mindé megterő bündőnek nyujtya *Deut. 30. 2. 3.* Kinek példájából mi is az irgalmasságra intetünk, *Luc. 6. 36.*

XVII.

Hármat kell az Istenről megjedzenünk.

Tudni illik hogy ő

I. *Mennyben dicséretes.* Mint *Sydrák Misák,* és *Abdenágo* éneklik vala az égő kemenczében: *Aldott vagy mi Atyáinknak Ura Istene, dicsérendő és mind örökké fel magasztalando, áldott és igen dicsérendő a te dicsőségednek Szent neve. Dan. 3. 52. Dávid is azt mondgya: Dicsérjétek az Urat minden Fogány népek. Psal. 117. 1. Item: Dicsérjétek az Urat mert jó, dicsérjétek az Istene knek Istenét, Psal. 146. 1, 2.*

2. Te-

2. *Teremtett állatokban esudálatos.*

Mert mindeneket esudálatosan teremtett. *Gen. 1. Psal. 146. 4. 5. 6. 7. Syr. 18. 2.*

3. *Az Angyalokban kívánatos.*

Kik őtet mindenkoron dicsirik, mondván: *Szent, Szent, Szent,* a Seregeknek Ura Istene, tellyes mind a szeles föld az ő dicsőséggével, *Esa. 6. 3. Psal. 103. 20. Luc. 2. 13.*

XVIII.

Más hármat kell az Istenről megjedzenünk.

Hogy ő:

I. *A' jókban dicsérendő.* Mert ő jó mindeneknek, és az ő irgalmassága minden ő teremtett állatin. Dicsérik minden teremtett állatok, *Psal. 145. 9.*

2. *A' büntetésekben szenvedető.* Mert nem tartya mind örökké az ő ha-

ő haragját, képedelmes à haragra és igen kegyelmes, *Pfal.* 103. 8. 9. ő nem hágy minket felyeb kéfirtetni, annál à mint el-szenvedhettyük, Iőt mind à késértettel egyetemben à szabaduláfra útat nyit, hogy el-szenvedhelsük, *1. Cor.* 10. 14. Vide: *Neb.* 9. 17.

3. Magában meg-foghatatlan.

Szent Pálnak ilyen bizonyság-tétele szerint: ő Istennek bölcseségének és tudományának mélységes gazdagsága, melly igen meg-tudhatatlanok az ő ítél-ti, és végére mehetetlenek az ő útai: Mert ki mehetett végére az Isten akaratyának, *Rom.* 11. 33. Ugyan-is az Isten Ioha senki nem látta, *Job.* 1. 18.

XIX.

Ez hármát az Isten gondolta és meg-számlálta.

1. Mennyi főveny vagyon à tengerben.
2. Hány csöp az esőben,

3. Ez

3. Ez világnak hány napokig kell állani, *Syr.* 1. 2.

XX.

Ez hármát az Isten maga mérte-meg.

1. Az Egnek magasságát.
2. A' Földnek szélességét.
3. A' Tengernek mélységét, *Ibidem*:

XXI.

Hármát az Istennél bátran le-teherünk.

1. *Boszszúságot.* Mert ővé à *boszszú-állás*, és à fizetés, *Deut.* 32. 35. ő erős *boszszú-álló UR*, *Exo.* 20. 6. Bocsfájd-meg-azért *boszszúság* tételét felebarátodnak, és akkoron tenéked-is könyörgőnek meg-bocsáttarnak à te bűneid. A' *boszszú-állóra* penig *boszszú-állás* jő az URtól, ki annak az ő bűnét szorgalmatosan meg-tartya, *Syr.* 28. 1. 2.

2. Káre

2. *Kárt*, Mert ő kárnak meg-téritője,
Matt. 19. 29.

3. *Bánatot*, Mert a ő vigasztaló Ur,
2. Cor. 7. 6. 2. Cor. 1. 3. Ő a mi bánatunkat örömmre, és vigalságra fordította. Oly örömmre pedig mellyet senki el nem vélzen mi tőlük, Job. 16. 20. 22. Es ez az a mit mond ő maga az Isten: Az ő firalmakat örömmre fordítom, meg-vigasztalom őket, és meg-vidámítom az ő bánattjokból, Jer. 31. 13.

XXII.

Három rendbéli emberekre
néz az Ur Isten.

I. *Asz alázatoságra.*

Igy tekinte az alázatos *Abrabámra*, kit sok nemzetiségeknek Atyyává tőn, Gen. 12. 2. Mivel meg-alázván magát az Ur előtt *Abrabám*, pornak nevezte őnnön magát, Gen. 18. 27.

Gideonra, kit az Izraélitáknak Vezé-
révé

révé tőn, mivel alázatoslással ezt mond-gya vala: Az én Atyám szegény ember Manasséban, és én leg kisebb vagyok az én Atyám hazában, Jud. 6. 15. Sőt ő az az alázatos szivű emberrel lakik, Esa. 57. 15.

2. *A' Békeféségefekre.* Kik né há borognak, és vezekednek. Mert ő békeféségnek Fejedelme, Esa. 9. 6. Ez illyeténekre néz Dávidnak im ez monda-sa: Imé melly igen jó, és melly gyönyörűséges dolog az Atyafiáknak edgyeségben való lakások. Psal. 137. 1.

Igy nézet *Abrabámra* és *Lóibra* kik békeféségnek és edgyeségnek követői voltak, Gen. 13.

Jacobra, ki hogy az ő bátyjának gyűlö-ségét el távoztatná, és békeféségben élhetne Mesopotániába ment, Es az után meg-gazdagította őtet, Gen. 27. és 28. & 32.

3. *Asz ő beszédét rettegőkre.*
Mint

Mint ő maga mondgya: Arra tekintek a ki szegény és töredelmes szívű, és a ki az én beszédemet rettegi, *Esa. 66. 2.* Az ő szemei vadnak az őtet féltőkön, és az ő irgalmatlanságában bizokon, *Psal. 33. 18.* Az ő szemei az igazakon, és az ő fülei azoknak kiáltásokon, *Psal. 34. 16.*

XXIII.

Három dolgot kedvel az Vr Isten, *Syr. 25. 2.*

1. *Atyafiak edgyeségét, Gen. 13. 8.*
2. *Rokonok szeretetét, avagy közel valóknak barátságokat, Rom. 12. 9.*
3. *Házafoknak edgyességben való élését, Kik egy testé léznek, Gen. 2. 24.*

XXIV.

Háromszor hármat gyűlöl az Vr Isten.

1. *Szegény kevélyt.*
 2. *Gazdag hazugot.*
 3. *Vén bolondot és paráznát.*
- Es így haragszik ezeknek életekre.
4. *Kevély szemet.*
 5. *Hazug nyelvet.*
 6. *Aratlan vér-ontó kezeket.*
 7. *Gonoszról gondolkodó sziveket.*
 8. *Gonoszságra hamar futó lábakat.*
 9. *Hazugság szerző hamis bizonyosságot.*
- Atkozza pedig azt, ki az *Atyafiak között gyűlölséget szerez, Prov. 10. 17. 18. 19.*

XXV.

Háromképpen vétkeznek az emberek az Isteni tiszteltben.

1. *Midőn az egy igaz Isten helyet olyat tisztelnek a mi ne Isten.*
- Vétkeztenek a Philisteusok, kik az *Dágon* bálvány tisztelték. Melly bálványoknak fele ember, fele pedig hal képe volt, *1. Sam. 5. 3. 4. 5.*

Vétkeztenek azok, kik a Nabuchodonozor Királytól fel-emeltetett Arany kőpet tisztelték és imádták, *Dan. 3.*

Vétkezett Cyrus Király, és az ő alatta valói, a Béal bálványt imádván. Melly bálványra minden nap *tízket véka lisztet, negyven jubot, és hat métréta bort* költének volna, *Dan. 14. 2.*

2. Midőn igaz Istent tisztelnek, de nem igazán, hanem emberi találmányokkal. És így 1. *Ajjakkal* tisztelik őtet. 2. *Szívek távol* vagyon tőle.

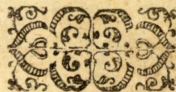
3. *Emberi parantsolat szerint felik* és tisztelik őtet. de hiában velő efféle tisztelt, *Esa. 29. 13. Matt. 15. 8. Marc. 7. 6.*

3. Midőn igaz Istent tisztelnek, de nem magát.

Igy cselekedsznek a Pápisíták, kik egy Isten kívül futnak *Máriához, folyamodnak Szent Pálhoz, Cicelehez, Dorához, Borbálához, Luciához, Adelgundához, Clárához.* De hijában fáradsznak, és szégyenben maradnak, segítséget nem nyernek, pirulván visszaférnek.

Mi

Mi azért kik a Jesus Christusban való hit által, Istennek fiai vagyunk, *Gal. 3. 26.* Egyedül csak őtet félljük, és tisztellyük, *Deut. 6. 13.* Mert ő meg-halgat minket ami nyomoruságinknak idején, és megszabadét minket, *Psal. 50. 15.* És az ő dicsőséget másnak nem adgya. És az ő tisztelségét a bálványoknak, *Esa. 42. 8.* Ne folyamodgyunk a Szentekhez, kik mi felőlönk semmi nem tudnak, *Esa. 67. 16.* Hanem ahoz a kinek nevében ha mit kérünk az Atyától meg-adgya minkünk, *Job. 16. 23. Lege cap. 6. Baruch. Esa. 44.* És veid őszve a Pápisítákkal, meg-látod hogy ő reájok néznek azok, *Gal. 5. 4.*

1. *Valósággal.* Mert a Szent Irásban nyilván Urnak neveztetik. Jer. 23. 6. és Istennek Job. 20. 29. Rom. 9. 5. Hol mindeneknek felette örökké áldandó Istennek nevezi Szent Pál.

II. *Fiusággal.* Mert ő az Istennek Fia, úgy mint :

1. Tulajdon Fia, Rom. 8. 32.
2. Edgyetlen egy született Fia, Joh. 1. 18.
3. Első született Fia, Col. 1. 15.

Vedd elzedbe itt, hogy Christus nem olyan fia az Istennek mint

1. Az *Angyalok*, Kik a teremtésért és meg-tartásért Isté hainak hivattatnak, Job. 38. 7.

2. A' *Hivek*, Kik felől Szent Pál azt írja, hogy mindnyájan Istennek fiai, a Jesus Christusban való birnek általa, Gal. 3. 26. Haném mint kit :

3. Az *Atya Isten öröktől fogva az ő állat-tyából születté*, mint ő maga bizonyította, mondván : En Fia vagyok te, én ma születek téged, Pfal. 2. 5. Item : Ez az én szerelmes

mes Fiam, Matt. 3. 17. Ezt erőssíti Szent Péter-is, midőn vallást téstzen a Christusról, mondván : Te vagy Christus az élő Istennek Fia, Matt. 16. 16.

III. *Tulajdonságokkal.* Mellyek az Istennek egyedül tulajdoni. Melly ő tulajdonsági háromszor hármak.

Mert ő

1. *Örökké való*, Prov. 8. 23. Joh. 1. 1.
2. *Elváltozhatatlan*, Mert ő meg-marad, és ez tenei el nem fogynak, Heb. 1. 11.
3. *Mindenütt lévő*, Matt. 18. 20. & 28. 20.
4. *Mindenható*, Matt. 11. 27.
5. *Mindentudó*, Joh. 2. 25. & 16. 30.
6. *Jó*, Pfal. 145. 9. Matt. 19. 17.
7. *Irgalmas*, Pfal. 103. 8. Luc. 2. 50.
8. *Igaz mondó*, Pfal. 32. 4.
9. *Igaz, tökéletes*, Joh. 14. 6.

III.

Emberségét-is a' Christusnak háromképpen probálljuk

F 2

az

az eretnekek ellen.

I. Hogy nyilván embernek mondatik, Luc. 23. 47. 1. Tim. 2. 5. Es igy ő 1. Emberek fia, Matt. 8. 20. 2. *Afzszonyi-állat magva*, Gen. 3. 15. 3. *Mária Fia* Matt. 1. 16.

II. Hogy mint egyéb emberek, nevelkedett, böltsesegben, testének állapottyában, Isten s. emberek előtt való kedvelségben, Luc. 2. 52.

III. Hogy evett, ivott, tanított, járt, nyugodott, szenvedett, meg-bólt, mellyek mind igaz embernek lenni mutattak őtet.

IV.

A' Christufnak három nyelven való nevezeti leg inkább szűkséges.

Ugy-mint:

I. *Sidó nyelven*, Mellyen neveztetik *Jeschubab*, JESUS.

II. *Gö-*

II. *Görög nyelven*, Mellye neveztetik, *Χριστός*; Christus.

III. *Deák nyelven*, Salvator.

V.

Háromért neveztetik JESUS-nak.

I. Az idvezítésért avagy szabadításért, Mert ugyan-is micsoda a JESUS egyéb, hanem Idvezítő, ő JESUS. Mert

1. Egyedül ő idvezét, Mint hogy nincsen másban senkiben idvelség, *Act. 4. 12.*

2. Minden bűniöl meg-izabadét, *Matt. 1. 21.*

3. Elég-rételével, és tökéllereffen idvezét. Mivel hogy ő engeltelő a mi bűneinkért. *1. Job. 2. 2.* Es igy semmi károztatások nincsen azoknak, kik ő benne vadnak, *Rom. 8. 1.*

II. A' meg-váltásért. Mert az ő drága vérével váltotta meg minket, és megtisztét minden bűneink ből, *1. Pet. 1. 19.*
2. Job. 1. 7,

F 3

III.

III. A' Közben járásért és esedezésért, Mert ő közben jár, Isten között és mi közöttünk, *1. Tim. 2. 5.* Es esedezik mi érettünk, *Rom. 8. 34.*

VI.

Háromért nevezetik Christusnak.

Hogy ő meg-kenettetett.

I. *Propbétává.* Hogy az Atyának a mi meg-váltásunk felől való akarattját meg-jelenténé, *Iob 1. 18.*

II. *Papjá.* Hog az ő testének egy áldozattával minket meg-váltana, *Heb. 10. 14.* Es az Atyánál mindenkor esedeznék mi érettünk, *Heb. 9. 24.* Mert ő örökké való P A P Melchisedechnek rendi szerint, *Psal. 110. 4.*

III. *Királyá.* Hogy az ő igéjével és Sz. Lelkével igazgatná minket, *Psal. 2. 6.* Es minden ellenségektől óltalmazna, *Zach. 9. 9.*

VII.

VII.

Három okért vette-fel az örök Istennek Fia az emberi természetet.

I. Hogy meg-törné a kigyónak fejét, bé-tellyesítvén az irákokat, és el-rontaná az ördögnek országát az ő hatalmával, *Gen. 3. 15. 1. Iob. 3. 8.*

II. Hogy az ő áldozattával és közben-járásával meg-engesztelné az Istennek haragját, *Heb. 10. 14.*

III. Hogy az el-esett és Rárhozatra méltó emberi Nemzetet, meg-szabadítaná az örök haláltól, és örök élettel ajándékozná, mert ő az Istennek barátja, ki el-vészi ez világnak bűneit, *Iob. 1. 29.*

VIII.

Három okért születet az Istennek Fia Szűztől.

F 4

I.

I. *Hogy vétek nélkül szület-
nék.* Mert azért jöt hogy ez világnak
bűneit el-vegye, *Esa. 53. 5. 6.* Kinek
szájában nem találtatott Alnokság, *Esa.*
53. 9. 1. Iob 3. 5.

II. *Hogy be-teljesítené a'
jövendő mondásokot, mellyek voltak.*

1. Az *Afzszonyi állatnak magva* felől,
Gen. 3. 15.

2. Az *Silob felől,* *Gen. 49. 10.*

3. Az *Szüz felől,* mellytől kellett szü-
letetni az *Emmanuelnek,* *Esa. 7. 14.*

III. *Hogy bizonyos jele lenne*
a' milelki újjonnan való születésünknek,
melly nem a' víztől, sem a' testnek akarat-
tyából, sem a' férfianak indulattyából,
hanem Istentől vagyon, *Iob. 1. 1.*

IX.

Három okért akart el-jegyez-
tetett Szüztől születetni.

I. Hogy

I. Hogy mind a' Szüzesség s- mind a'
házasság meg-tiszteltetnék az ő születé-
se által, és hogy meg-mutatná hogy
mind a' Szüzességbéli, s- mind házasság-
béli élet kedves ő néki.

II. Hogy Mariának bizonyága lenne
az ő Szüzességéről.

III. Hogy minket mint tiszta Szüzet,
2. *Cor. 11. 2.* magának el-jedzene, *Osea. 2. 18.*

X.

Három kiváltképpen való do-
log találtatik, mellyet cse-
lekezik e' világ Christus
születésének innepe
napján.

I. *Gyönyörűség.* Mert Chri-
stus nem gyenge ruhában, de kemény
posztoba takartatott.

II. *Gazdagság.* Mert nem
F 5 lévén

lévén helye a vendég fogadó házban, I.
stálóban születet.

III. *Tisztetség.* Mert nem
Palotát a, de jaszolba helyheztetett.

XI.

Háromért mondatik az az Ő-
röm nagynak, mellyet az
Angyalok hirdettek, a'
Christus születésekor.

I. *Az irgalmaságeri,* melly nagy, tud-
ni illik a mi Istennel való meg-engeszte-
lésünk, melly imár Nemzetségről Nem-
zetségre vagon, *Luc. 1. 50.*

II. *Az csudáere,* Hogy Isten emberi
testben született.

III. *Az ére hogy lelki öröm,* nézvén
mind azokra, kik igazán hisznek a Chri-
stusban, mint az Angyal mondgya, hogy
minden népé, *Luc. 2. 10.*

XII.

XII.

Három fő hasnot hozott Chri-
stus az ő születésével.

I. *Az ő szeplő nélkül való születésével*
a mi tisztátalan születésünket meg-tisz-
tította, és a természetnek szennyét el-
vette.

II. *Az ő szent életével,* a mi életünket
tanította.

III. *Az ő balálával,* a mi halálunkat
el-rontotta. Nem ok nélkül mondgya
tehát Bernhardus: A' Christus halála az
én halálomnak halála lett, mert ő meg-
holt hogy én élnek.

XIII.

Három szükséges dolgokban
tett minket részesekké
a' Christus.
Mellyek ezek:

I. A'

I. A'

I. *A' Kereszt*, mellyel minket meg-váltott, *Matt. 27.* Nékünk példát hagyvan hogy mi-is az ő nyomdokát kövessük, *1. Pet. 2. 21.* Ugy hogy a ki ő uránna akar menni, a keresztet fel kell venni, *Matt. 16. 24.*

II. *Az Evangelium*, mellyel minket tanított, *Matt. 4. 17. Luc. 4. 15.* Ugy-mint melly Istennek hatalma, minden hívő embernek idvelségere, *Rom. 1. 16.*

III. *A' Szent Lélek*, mellyel minket meg-erősített és meg-szentelt, *1. Pet. 1. 2.* Ki bizonytságot tészén a mi lelkünknék, hogy mi Istennek fiai vagyunk, *Rom. 8. 16.*

XIV.

Három halottat támasztott-fel a' Christus.

I. Az *Nainbéli özvegy* Alszyonyi-állatnak fiát, *Luc. 7. 15.*

II. Az

II. Az *Jairus leányát*, *Marc. 5. 22. Matt. 9. 18. Luc. 8. 41.*

III. Az *Bethániai Lázárt*, *Ioh. 11. 43.*

XV.

Három Publicánusoknak bocsátta-meg a' Christus bűnöket.

I. *Mátshénak*, kit a' Vámon látván ülni, maga után hívá, *Matt. 9. 9. Marc. 2. 14. Luc. 5. 27.*

II. *Zácheusnak*, ki a' Publicánusoknak tejedelme vala. Kinek házába mikor bé-ment volna Iesus, mondta: Ma lett idvelségre ez háznak, *Luc. 19. 2. 9.*

III. Annak, ki *imádkozván* a' Templomban, szeméit sem akarja vala fel-vetni az Egre, de veri vala az ő mellyét ezt mondván: Isten légy kegyelmes énékem bűnös embernek, *Luc. 18.*

13. Ugyan-is nem az igazakért, hanem a bűnösökért jött, *Matt. 9. 13.*

XVI.

Három fő Argumentumokkal próbállyuk a' Cálvinisták ellen, Christusnak embersége szerint való jelen létét.

I. Az ki a' hét arany gyertya-tartók között, vagy ez földön vitézkedő Ecelefiák között jár, az jelen vagyon ez földön. Christus mint Isten és ember, jár a' hét arany gyertya-tartók között, *Apoc. 1. 13.* Tehát a' Christus mint Isten és ember jelen vagyon ez földön.

II. Ő néki adatott minden hatalom Mennyen és földön, *Matt. 28. 18.* Ez pedig a' hatalom nem az Istenségnek adatot, mivel hogy az a' nélkül nem szűkölködött, egyenlő hatalmú lévén a' szerint az Atyával;

val; Hanem az emberségnek. A' melly hatalomnak ereje által embersége-izent-is mindenütt vagyon. Egyéb aránt nem volna mindenható.

III. A' mit egyzer az Ige-fel-vött, soha le nem teszi azt. Az emberséget vette-fel, tehát soha le nem teszi. És így a' hol az Istenség ott vagyon, az emberség-is. Mert ezek már egy mástól el nem válhatnak. Az Istenség pedig mindenütt vagyon. Tehát az emberség-is.

XVII.

Három derekassabb argumentumokkal tagadgyák ezt a' Cálvinisták.

I. A' meg-tesztésülésnek igaz voltával. Mivel hogy Christus igaz emberi testet vött-fel, lehetetlennek mondgyák hogy azzal az ő testével mindenütt jelen lehessen, *x. De oh balgatag elméjü*

méjú emberek! Hogy külföldiséget nem tudnak tenni a *puszta ember* között és az *ember Christus* között. Igaz, En-is azt vallom, hogy a *puszta* és *merő ember*, egyszer s-mind fok helyeken jelen nem lehet. De *Christus nem puszta ember*, hanem olly a *kiben lakozik az Istenségnek minden tellyesége test szerint*, Coloss. 2. 9. Ki a Szent Léleknek árnyék ozásából fogantatott, Luc. 1. 35. Ki az ő meg-alázásának állapotjában a tengeren járt, Matt. 14. 25. Ki ajtó bé-zárva a tanítványok között meg-állott, Iob. 20. 26. Hogy hogy ne lehetne a *dicsőségnek* állapotjában ez ő tőle lehetséges? Ne kereld azért a természetnek rendit a Christus testében, holott a természet kívül született az UR JESUS SZÜZ MÁRIÁ-tól, *Ambrosius*.

II. A' *fel-menetelnek magasságával*. Mert azt mondják: Mint hogy Christus Mennyégben fel-ment testétől, lehetetlen dolog hogy ez földön

dön jelen lehessen. *gr.* Hogy Christus testétől Mennyégbe fel-ment, és hogy azon testével jelen vagyon, Mind a kettőt el-híszizük, mivel a Szent Irás tanítja, s-nem-is ellenkeznek egy más-sal. De nem ment Christus a teremtett Egben, avagy valameily meg-határozott helyben, hanem minden Eggeknek felette, hogy mindeneket bé-töltene, Eph. 4. 10. Hogy hatalmasan Uralkodnék minden teremtett állatokon, *Aug.* A' mint ő maga bizonyítja: Adott énnékem tellyes hatalom Mennyen és földön, Matt. 28. 18. Es így az ő hatalmas ereje szerint mindeneket az ő birodalma alá vethet, Phil. 3. 21. Hogy ha azért mindeneket az ő birodalma alá vethet, hogy ne lehetne jelen az ő testével ez földön? Holott az ő Mennyben menetele után-is meg-jelent Szent Pálnak, Act. 23. 11. 1. Cor. 15. 3. Honnét meg-tetozik, hogy a Christus Mennyben menetele, el nem vészi az ő testének jelen létét.

III. Az

III. Az emberi testnek tulajdonságával. Mert azt mondják: Hogy ha à Christus teste jelen volna, tehát meg láttathatnék, és tapasztaaltathatnék. Erre nézve egy Calvinista Professor ezt mondja vala à *Visitoroknak*: Mutald-meg énnékem à Christus testét, hogy láthassam, tehát el-hiszem jelen létét. *De* Avagy nem hasonlók ezek Thamáshoz? Igen-is, *Ioh. 20. 25.* De ámbár hasonlók volnának, csak valaha Tamással meg-térnének, és à Christusnak ez mon-dásáról meg-emlekeznének: Boldogok à kik nem láttanak, és hittének, *Ioh. 20. 29.* Mert à hit olyan dolgoknak valósága à mellyeket reménlünk, és à melly dolgok nem láttanak, azoknak bizonyos mutatója, *Heb. 11. 1.* Hit által járunk, és nem szemmel való látás által, azt írja Szent Pál, *2. Cor. 5. 7.*

Avagy azt véledé hogy azért nincsen à Christus test szerint jelen, hogy te azt nem láthatod: Vallyon mikor ez földön

dön volt. az ellenség között nem ment. é által? Igen-is: *Luc. 4. 30.* A? Tanítványok elől nem vitetett-é el? El. *Luc. 24. 31.* Mindazáltal az ő testét le nem tette.

Ennek-felette à meg-dicsőült testek, meg nem láttathatnak, hanem ha kiváltsképpen való okért engedi-meg az Ur Isten, mert lelki testek, *1. Cor. 15. 44.* Es az Napnál fényesebbek, *Matt. 13. 43.* Es olyanok mint az Istennek Anyagi Menyben. *Matt. 22. 30.*

Sőt ha csak azt akarod el-hinni mellyet à te Vak okosságod meg-foghat. Mond-meg kérlek, hová léznek az Articulusok? Hányat kell azokban meg-táradni? Az Isten mindenket semmiből teremtett. Az Isten állatnyában egy-személyében három. Christus két természetből áll, *Isteni és emberi természetből*, mindazáltal csak egy Christus. Vallyon à te okosságod meg foghatya-é ezt? Mond-meg kérlek à megholt

hólt testek, melyek immár porrá lettek, miképpen támadnak-fel? Ezek a mi Vak okosságunknak lehetetleneknek láttának lenni: Igazak mindazáltal, mivel az Isten igéjében nyilván meg-jelentettek. Hogy ha azért ezeket hiszed, jollehet mint lehetlenek nem tudod; Miért nem hiszed a Christusnak test szerint való jelen létét. Halhatsz-e mit mond a Christus! A' ki nem hiszen, immár elkárhoztatott. Melly hogy te rejád ne nézzen, hidgyed a Christusnak ember-sége szerint való jelen létét, ó hidgyed!

XVIII.

Három fele tiszti vagyon a² Christusnak.

I. *Propshétai*, Mellyel az ő Mennyei Atyjának akarattya nekünk meg-jelenti. Ez tisztire nézve neveztesik ő — Háromszor három nével.

1. Nagy Propshétának, Luc. 7. 16. Az
manc

mint az Ur meg-igérte vólt, Deut. 18. 18.

2. *Mesternek* vagy *Doctornak*, Matr. 23.
3. *Pásztornak*, Ioh. 10. 11. [10.
4. *Lelkek Püspökének*, 1. Pet. 2. 25.
5. *Tanító Mesternek*, Esa. 55. 4.
6. *A' Pogányok világságának*, Luc. 2. 32.
7. *Szövegségnek Angyalának*, Mal. 3. 1.
8. *Békeségnek hirdetőinek*, Eph. 2. 17.
9. *Törvény adónak*, Esa. 33. 22.

II. *Papsi*, Mellyel, az Isten törvényéhez tökéletes engedelmségét meg-mutatta, önmön magát ez egész világ bűneiért való áldozatul adta, és szűrtelen esedezik mi érettünk a mennyei Atyjánál.

Innen mondatik:

1. *Papi fejedelemnek*, Heb. 8. 1.
2. *Közben-járónak*, Heb. 9. 15.
3. *Isten bárányának*, Ioh. 1. 29.

III. *Királyi*, Mellyel mennyen és földön mindeneket hatalmassan igazgat, főképpen az ő Anyaszentegyházát

házaát védelmezi és óltalmazza.

Innen mondatik:

1. Királynak, Ezech. 37. 24.
2. Fejedelemnek, 7. 25.
3. Uralkodónak, Mich. 5. 2.

XIX.

Háromért mondatik Christus
Paszternak.

1. Hogy legelietti az ő jubait, Pfal. 23. 1. 2.
Ezech. 34. 23.
2. Hogy meg-kereft az el-vesztett jubot,
Luc. 15. 4.
3. Hogy meg-ólmazza a farkasok ellen,
és az ő életét adgya az ő juhaiért, Esa. 40.
11. Iob. 10. 11.

XX.

Háromért mondatik Christus
Papnak.

I. A' *tamításra* nézve, Mert
á mint

á mint hogy az igaz Papnak tistti az, hogy
á ködséget tanítsa. Christusnak amaz pa-
rantsolatrya szerint: Tanitsatok min-
den népket, Matt. 28. 19. Igy Christus-
is tanit és oktat minket jóra az ő igéjé-
ben, és azt mondgya: Tanuljatok én
tőlem, Matt. 11. 29.

II. Az *imádságra* nézve.

Mert á mint hogy a jó Pap imádkozik
minden rendekért, mellyre inti Sz. Pál
1 Tim. 2. 1. 2. Tudván hogy igen hasznos
az igaznak buzgóságos könyörgése. Iac.
5. 16. Igy Christus-is imádkozik mi éret-
tünk, Iob. 16. 26. & cap. 17. 9.

III. Az *áldozatra* nézve.

Mert á mint hogy az ő Testamentumbé-
li Papok áldoznak vala a bűnökért, mint
meg-tetozik, Levit. cap. 5. Igy Christus,
mint igaz engesztelő áldozat, 1. Iob. 2. 2.
egy áldozattal áldozott a mi bűneink-
ért, Melly edgyetlen egy áldozattával,
tökéltetelkékké tette mind örökké azo-
kat,

kat, à kik meg-szenteltetnek, Heb. 10. 12.
14.

XXI.

Háromért mondatik Christus
Királynak.

I. *A' győzedelmért.* Mert
à mint hogy à Király azon igyekezik,
hogy az ő ellenségét meg-győzhesse:
Igy Christus az ő ellenségit az őrdögét
meg-győzte, à Poklot meg-törte, és az
halálnak diadalmát el-vőtte, *Ose. 13. 14.*
1. Cor. 15. 54. 1. Iob. 3. 8.

II. *Az igazgatásért.* A' mint
hogy à Király igazgatya az ő népét,
arra rendeltetett Vezérek által. Igy
Christus Szent Lelkének általa, igazgat-
ya à hiveket, *2. Cor. 1. 22. cap. 5. 5. Eph.*
1. 13.

III. *Az óltalomért.* Mert
óltalmazza az Anyaszentegyházat à Po-
kolnak kapui ellen, *Matt. 16. 18.*

XXII.

XXII.

Háromra nézve mondatik
Christus szolgának.

I. *A' meg-alásásra nézve.*
Mert szolgai formát vévén magára, ha-
sonlatos lett az emberekhez, és emberi
ábrázatban találatott, mint ember meg-
alázta magát, *Phil. 2. 7. 8.*

II. *Tiszte nézve.* Mert
szolgál az emberi nemzetek, *Matt. 20.*
28. Luc. 22. 27.

III. *Az el-hagyattatásra néz-
ve.* Mert ő maga nyomta à fajtót, és nem
völt à nép közzül ő véle, *Esa. 53. 3. Matt.*
26. 56.

XXIII.

Három féle országa vagyon à
Christuynak.

G

I. Ha-

I. *Hatalomnak Országá.* Mellyel Uralkodik minden teremtetett állatokon mennyen és földön, *Matt. 28. 18.* Ő mindeneket hatalmassan igazgat. Mert az ő hatalma örökké való hatalom, a ki el nem vétetik, és az ő országa meg nem romol, *Dan. 7. 14.* Ő Uralkodik az Ő ellenséginek közepette, *Pfal. 110. 2.*

II. *Kegyelemnek Országá,* Tudni illik az Anyaszentegyház. Mellyben az ő ingyen való irgalmasságából és kegyelmességéből, Szent igéjének hirdetése, és a Sacramentumoknak ki-tzolgáltatása által nekünk ajánlys-adgya.

1. *Az Sz. Léleknek ajándékát,* *Luc. 24. 49.*
2. *Bűnöknek bocsánatját,* *Act. 2. 38.*
3. *Az örök életet,* *Rom. 6. 23.*

III. *Dicsőiségnek Országá,* Mellyben Christus a hiveket, mennyei dicsőiséggel meg-koronázza, hogy örökké ő vele éllyenek és uralkodgyanak. A' melly dicsőiséget szem nem látta, fül nem

nem hallotta, embereknek szive gondolattya meg nem gondolhattya, *Esa. 64. 4. 1. Cor. 2. 9.*

Abban a dicsőiségben léfzen bizonyos bátorság, bátorságos csendesség, csendességes gyönyörűség, gyönyörűséges boldogság, boldogságos örökké valóság. Abban az Isten vég-nélkül láttyuk, unctalan szerettyük, faradatlan dicsérjük, *August.*

XXIV.

Háromért mondatik Christus igaságnak napjának.

I. *Az világofságra nézve,* Mert a mint hogy a Nap az ő jelentésével mindent meg-világosét. Így az Istennek fia minden ez világra jövő embert meg-világosít, *Iob. 1. 9. Mal. 4. 2.*

II. *Az melegségre nézve.* A' mint hogy a Napnak fenyefségétől va-

gyon a melegség. Igy Christustól va-
gyon az örök élet, *Rom. 6. 23. Iob. 3. 36.*
Ki annak meleg szeretetét és kívánságát
bennünk fel-gerjeszti, *Luc. 24. 32.*

III. *A' meg-vidamításra néz-*
ve. A' mint hogy a Nap világosságával
mindent meg-vidámit. Igy Christus, az
igaságnak napja, örök vigaságot indét
az embereknek szivekben, az ő szent
igéjének tisztán és igazán való prédicál-
tatása által, *Matt. 4. 4. Marc. 16. 15.*

Könyörögjünk azért ő Szent Felségé-
nek, hogy mind világ végezetig az ő Sz.
igéjét, minden emberi találmányok-nél-
kül, tisztán és igazán hirdestessé, szent
nevének tisztességére, Anyaszentegy,
házának épületire, nekünk pedig kik ő
benne igazán hiszünk, és az ő szent igé-
jét nem csak halgattyuk, de meg-is tar-
tyuk, és életünket a szerint rendellyük,
ádvességünkre.

XXV.

Chri-

Christus igaz Doctor.

Mert ő :

I. UT, *Iob. 14. 6.* Mellyen valaki jár,
igaz uton jár, és jó helyre mégyen. Nem-
is mehet senki az Atyához hanem csak ő
általa. Valaki pedig ez utrol el-tánto-
rodik, és el-hajol, olly utra talál, melly
viszen az örök kárhozatra, *Matt. 7. 13-*
Luc. 13. 24.

II. IGASSAG. Mert meg-igérte hogy
valamit kérünk az Atyától meg-adgya
minékünk, *Iob. 16. 23. Matt. 7. 7.*

III. ELET. Mert ő benne vagyunk
éldnk és mozgunk, *Act. 17. 28.* ő éle-
tet ad minékünk.

Mind életünk, s mind halálunk az ő
kezében vagyunk, *Rom. 14. 8.* ő hozzá i-
gyekezzünk azért, mert nints itt mara-
dando varosunk, de jövendőt kell keres-
nünk, *Mich. 2. 10. Heb. 13. 14.*

XXVI.

G;

Há-

Háromképpen szeretett minket a' Christus. *Chrysoſt.*

I. EDESSEN. Hogy minket megváltott. Adván önnön magát váltáságu miérettünk, *1. Tim. 2. 6.*

II. BÖLCSÉN. Hogy a' bünt el távoztatta. Mert ő hamiságot nem cselekedet, és álnokság nem taláztat az ő szájában. *Esa 53. 9. 1 Pet. 2. 22.* Nints is senki a' bűnről őtet kimeg-fedgye, *Ioh. 8. 46.*

III. ERŐSSEN. Hogy halált szenvedett, mellyel a' mi halálunkat nekünk édes álommá tőtte, *Matt. 9. 24.*

XXVII.

Háromszor sirt Christus e' földön, mellyekről az irás nyilván szól.

I. *Az meg-holt Lázaron, Ioh. 11. 35.*

II. *Jerusalem városán, Luc. 19. 41.*

III. *Az*

III. *Az keresztfán, Heb. 5. 7.*

Kétség-nelkül születésekor. *is sirt, mellyről az Anyaszentegyház ezt éneklí: Sír a' Jesus a' jászolban, ott a' nagy hidegsegeben. Augustinus azt írja, hogy sirta Christus a' Judás bűnet. Es Lentulus Christus felől Tiberius Császárnak ezt írta vala: Lacrymantem sapius, videntem nunquam vidimus; Hogy Christus sirt, gyakorta láteuk, hogy nevetet volna, soha nem láttuk.*

XXVIII.

Három fő jelekből ismérjük meg Christust, igaz Messiasnak lenni.

I. A' *Csuda-tételekből, Ioh. 10. 25.* Mert ő fok csudákat tett, Az vizet borrá változtatta, *Ioh. 2. 9. 11.* Sántákat, Vakokat, Némákat, &c. meg-gyógyított, *Matt. 15. 30.*

G 4

II.

II. Az *Evangeliumnak* prédicálásából. Mert ő prédicállya vala az Isten országának Evangeliumát, *Marc. 1. 14. Matt. 4. 17.* Mivel azért küldetett volt. hogy a szegényeknek az Evangeliumot hirdette volna, *Esa. 61. 1.*

III. Az ő *kin-szenvedéséből.* *Matt. 27.* Mert lenki az emberek között, azokat a kinokat el nem szenvedhette volna.

XXIX.

Három okért akart Christus meghalni.

I. Hogy bé-teljesítené az *Prophetáknak* jóvendölésüket. Dávid így szól vala az Christus képében: Mindenek kik engemet lártanak, meg *csusoltanak* engemet. félre vonszák ajakokat, és hajtogatják az ő fejeket, *Psal. 22. 8.* *Elsaiás* pedig így: *Meg-sebessítetett a mi álnokságinkért, Esa. 53. 5.* Item Dávid: Még az én

az én *bekeségemnek emberem*, a kiben *bi-zom* vala, és ki az én *kenyeremet* észí vala, *sarkát fel-emelte* én ellenem, *Psal. 41. 10.* Ezek mind bé-teljesedtek a Christuson, Mert az ő *szenvedésének* idején fok képpen meg-csufoltatott, *Matt. 22. 29. 31. 41.* Judástul el-árultatván. Es így a mi bűneinket hordozta az ő testében a fán, *1. Pet. 2. 24.*

II. Hogy az példázatokat *cselekedettel* meg-mutatná, Minémű volt.

1. Az *verős* tében. Melly a táboron kívül áldoztatot meg, *Num. 19. 2.* Így Christus a *kapun* kívül szenvedett, hogy a népeket meg-szentelné az ő vére által, *Esa. 63. 1.*

2. *Isaac.* Ki maga vitte az áldozatra való *sát*, *Gen. 22. 6.* Így Christus is maga vitte az ő keresztes *sáját*, *Iob. 19. 17.*

3. *Ioseph.* Ki mint hogy az ő Urának ágyát meg-szeplősíteni nem akarja vala, hamissan *parázna*sággal vádoltatott, és a *tomlóz*zba vettetett, *Gen. 39. 11, 12.*

Igy Christus, miat hogy a parázna Sidó neppel edgyet nem akart érteni, a koporsónak tömlőtzébe vetetett.

III. Hogy az ő halálával el. törlené a bűnt, és meg. győzné a halált, *Os. 13. 14.* Hogy az után ne izolgálnánk mi a bűnnek, *Rö. 6. 6.*

XXX.

Három okért temettetett-el a' Christus.

I. Hogy meg. mutatná magát igazán meg. bólnak lenni. És hogy a mi bűneinket magával el. temetné.

II. Hogy az ő szentséges testével a mi koporsóinkat meg. szentelné, és a mi koporsóinkból az életre útat nyitna.

III. Hogy mi ő véle el. temettetvén nyugodnánk, és meg. szűnvén a vétekeket, új életben élénk, *Rom. 6. 4. D. Selvec.*

XXXI.

Jollehet Christusnak Pokolra

kolra alá szállását-is három punctumba bé-foglalhatnánk:

De mint hogy az bőveb fő. kat kíván, azért im ez *circumstantiakat* jegyez. zük-meg.

1. Ki?

2. Mit?

3. Hol?

4. Ki segítségé. vel?

5. Miért?

6. Miképpén?

7. Mikor száll. lott alá po. kolra?

I.

A' mi az első *Circumstantiát* illeti, Ki? Nem azért kérdezzük, mint ha valami módon ketelkednénk, hogy Christus szállott legyen alá Pokolra; De a mi ellenkezőinkért. Kik között némelyek azt vélik, hogy Christus csak isteni termézetű szerint szállott volna alá Pokol-

ra. Némelyek pedig hogy testét a korporsóban hagyván, csak lelke szállott volna Christusnak alá. *Bellar. l. 4. de anima Christi. c. 10. & seq.* Kiknek hogy szájokat bé-dugjuk, Szent Pállal *Eph. 4. 10.* azt mondgyuk: Az szállott alá Pokolra, a ki minden Egeknek felette felment: De Christus *Isten és ember*, ment minden Egeknek felette fel. Tehát *Isten és ember* szállott alá Pokolra. Es ez hogy erősebb legyen, elő hozzuk a Szent Péter bizonyosság-tételit, ki *1. Epist. c. 3. 18.* azt írja, hogy a meg-elevenített, életre hozattatott Christus szállott alá Pokolra: Honnén így Argumentálodunk: A' ki meg-elevenített szállott alá Pokolra, az nem csak Istensége szerint, avagy csak lélkével szállott alá. Mert az, Istenség meg nem eleveníthetik, mivel soha meg nem holt; A' Lélek sem eleveníthetik meg, mert az, magán a Christus élete. De az meg-elevenített Christus szállott alá. Tehát nem csak

csak Istenségével, vagy lelkével; De egész Christus testből és Lélekből álló szállott alá.

II.

Mit cselekedett Christus Pokolban?

Meg-mutatta az ő győzedelmét pokolban a kárhoztaknak, és magát élőknek és holtaknak Urának lenni jelentette. Mellyre nézve Szent Péter azt írja, hogy a tömlőtben lévő lelkeknek prédikált. *1. Pet. 3. 19.* Sőt a mint Szent Pál mondgya: Meg-gyalázta és el-rontotta az ördögnek hatalmát, bátrán dicősségesen és győzedelmesen, *Col. 2. 15.* Nem szenvedete penig Pokolban a mint némelyek vélik.

III.

Hol vagy tudni-illik a' Pokol?

Bellarminus lib. 4. De anima Christi c. 10. Az Poklot a föld közepin, föld alatt való helynek mondgya lenni. Az földnek

közepéjig pengig, mint *Alphagranus* megszámlálta, három ezer, két száz mért föld vagyon. De mi ez Kérdésre, à Szent Irás magyarázó Doctörökkel az felellyük: A Pokol hogy bizonyos hely legyen, melyben à kárhoztaknak lelkek gyötrettenek, meg-engedgyük. Hol legyen pengig és melly helyen, azt tudni sem akarjuk, sem kívánnyuk, sőt hogy az UR Isten, szerelmes Szent Fiának érdemeért, minden keresztyén embert attól meg-mentsen, szivünk szerint kérjük. Az földnek közepiben nem lehet à Pokol, Mert à föld az egyéb éltető állatokkal tűz miatt el-vész, 2. *Pet.* 3. 10. Mellyeknek helyek sem találtatik, *Apoc.* 20. 11. Az Pokol pengig à más világon is meg-marad, *Psal.* 49. 20. Méltó tehát meg-tartásra, *Cbryostomus*nak amaz mondása: Ha à Gehennának helyéről kérdezkedel, azt felelem és azt mondom, hogy à föld kereksege kívül vagyon valahol. *In homily de primys Sancto-*
rum.

IV.

IV.

Ki segítségével szállott alá Christus Pokolra?

Meg-felel erre ő maga, *ex Esa.* 63. 3. 5. Hogy maga segítségével avagy erejével,

Midőn így száll:

Egyedül tekintem à sájtót, és à Népek között senki nem volt én velem; El-tekinték és nem vala segítő, meg-mentenek, és nem vala ki meg-erősítene, hanem az én karom segite-meg, és az én haragom erősíte-meg engemet.

V.

Miért szállott alá Christus?

Három oka vagyon az ő alá szállásának.

I. Hogy meg-mutatná hogy ő az ördögön, Poklon, és minden pokolbéli ellenlenségeken győzedelmet vett, *Apoc.* 5. 5. *Osea.* 13. 14. *Heb.* 2. 14.

II. Hogy mindeneket bé-rieltene, *Eph.* 4. 10,

III.

III. Hogy az ő nevére meg hajolna minden térd, Mennyeieké, földieké, és föld alatt valóké, *Phil. 2. 10.*

Más három okai találatnak annak.

I. Az ő mi hozzánk való nagy jó volta, hogy azt az el-vettetett helyet, mellyben nekünk kellett volna a bűn miat vetetnünk, meg látogatta, és minket attol meg szabadított.

II. Az ő nagy hatalma. Mert ezzel mutatatta meg hogy ő nála vadnak a halálnak és Pokolnak kultsai, *Apoc. 1. 18.*

III. Az ő nagy böltsége. Hogy az ő győzedelmét illy alá való helyen elkezdvén, azon győzedelmének közepit, és végét annál inkább megvilágosítaná, és meg-erősítené.

VI.

Miképpén szállott alá Christus Pokolra?

Meg-

Megmondgya Szent Pál, *Coloff. 2. 15.* Hogy bátran, győzedelmessen, és dicsőségesen,

VII.

Mikor szállott alá Christus?

Erről hogy ne kételkedgyünk a Szent Péter *1. Epist. 3. 18.* azt mondgya: Hogy a meg-elvenített Christus szállott alá. Az meg-elevenítés pedig akkor lett, mikor Christus a testől el-vált lelkét ismét hozzá vőtte, avagy a testnek meg-adta. Az meg-elevenítésben szállott azért alá Christus Pokolra, Ugy hogy alá szállának kezdeti volt az el-temetetésnek végén, és a fel-támadásnak kezdeti előt. Es a mint *Eucanus* írja: *In ipso terra motu, & primo resurrectionis momento, descensio facta est.*

Compendio

XXXII.

Három oka vagyon a' Christus fel-támadásának.

I. Hogy

I. Hogy az ő balottaiból való fel-támadásával, hatalomailan meg-mutatná magát Isten Fiának lenni, *Rom. 1. 4.*

II. Hogy meg-mutatná hogy ő a mi bűneinkért eleget tett, és a mi igazságunkért támadott-fel, *Rom. 4. 25.*

III. Hogy a mi testünket is az utolsó napon fel-támasztana, és minket örök-élettel ajándékozna, *Ioh. 11. 25. Rom. 8. 11. 1. Cor. 15. 21.*

XXXIII.

Három haszna vagyon a' Christus menyben menésének.

I. Az Szent Léleknek el-küldése. Mert ha Christus meg nem holt, fel nem támadott, és fel nem ment volna mennyekbe, a vigasztaló nem jött volna mi hozzánk, *Ioh. 16. 7.*

II. Az Atyánál eretünk való közbenjárása, *Rom. 8. 34.*

III. Az

III. Az ő Szent igéjének, és az Ecclesiának közöttünk való meg-tartása. Mert az Egh és a föld el-mulnak, az ő beszédi pedig el nem mulnak, *Matt. 24. 35. Luc. 16. 17. 1. Pet. 1. 25.*

XXXIV.

Harom dolgát Christusnak ez egész világ csudalta.

I. Hogy börtön után fel-támadott.

II. Hogy testből menybe fel-ment.

III. Hogy a tizenkét Apostolok által nem különbben győzte meg ez világot, kik az ő Szent igéjét hirdették: Mint Gedeon a Mádiánitákat, Trombitáknak fuvása, és lámpásoknak zörgetése által, *Indic. 7.*

XXXV.

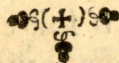
Hárommal tartozunk Christusnak ilyen fok és nagy jó teteményiért.

I. Hogy

I. *Hogy szívünk szerint való bálákat adgyunk ő neki, és ez jó téteményeket igaz hittel magunkhoz kapcsoljuk, ezt mondván Dáviddal: Aldgyad oh én lelkem az Urat, és minden én belső részeim az ő szent nevét. Aldgyad ő én lelkem az Urat, és el ne felelkezzél semmi jó téteményéről, Psal. 103. 18. Item: Aldom az Urat minden időben, az ő dicsireti mindenkoron az én számban vagon, Psal. 34. 2.*

II. *Hogy a mi keresztünket békeségetűréssel szenvedgyük, mellynek vége öröm lézen.*

III. *Hogy a mi felebarátinkal a mint lehet jól tegyünk. Christusnak amaz mondása szerint: Valamit akartok hogy cselekedgyenek ti veletek az emberek, azont cselekedgyétek ti-is azokkal, Matt. 7. 12.*

III. AR-

III.
ARTICVLVS

A^o
SZENT-LELEK-
R Ó L.

I.

A^o Szent Lélek három okból neveztetik Léleknek.

I. *A^o valóságért.* Mert ő igaz Isten, Act. 5. 3. 4. Az Isten pedig Lélek, Iob. 4. 24. 2. Cor. 3. 17.

II. *A^o mondásokért.* Mert Dávid az Ur szájának lelkének mondgya ötöt lenni, Psal. 33. 6. Szent Job az erős Istennek lelkének, és mindenható lehelletinek,

letinek, *Iob. 33. 4.* Esaiás az Ur ajakainak lelkének, *Esa, 11. 4.*

III. *A' munkálkodásért.* Mert lelki indulatokat gerjeszt az embereknek szívükben, *Iob. 38.*

II.

Háromért neveztetik Szentnek.

I. *Hogy valóságosképpen Szent, sőt merő azon szentség, Esa. 63. 10. 2. Pet. 1. 21. Symb. Athanasij.*

II. *Hogy ő a szentségnek szerzője.* Mert ámint hog' az Atya teremtő, és a Fiu megváltó: Így a Szent Lélek meg-szentelő.

III. *Hogy a hűveket meg-szenteli, s meg-szentelvén minket azt cselkefzi, hogy az Istennek Szent Templomi legyünk, 1. Cor. 3. 17. Szentek legyetek azt mondgya az Ur, Lev. 11. 45. Mert én is Szent vagyok. Honnét jó pedig minékünk ez a Szentség, mellyel meg-álharunk Isten előtt?*

előtt? Nem a mi tulajdon erőnkől, mert nem vagyunk elégedendők mi magunktól valamit gondolni, úgy-mint mi magunktól, de hogy alkalmatossak vagyunk, Istentől vagyon, *1. Cor. 3. 5.* ki a Szent Lelket nekünk ajándékozza, mely meg-szentel minden teremtett állatot. Ez meg-szentelő Szent Lélek, ez gonosz világtól el-választ minket a keresztség által, mellyet Szent Pál újonnan való születésnek fordójének nevez, *Ti. 3. 5.*

III.

A' Szent Lélek hogy igaz Isten légyen, három dolog mutatya-meg.

I. *Az nevezetek.* Mert a Szent-Írásban nyilván Istennek nevezterik és Jehovának. Az Jehovah tulajdon neve az Istennek, és semmi teremtett állatnak nem tulajdonittatik, melly felel maga azt mondgya az Ur Isten: *En vagyok az Isten,*

Vr, ez az én nevem, az én dicsőségetem másnak nem adom, *Esa. 42. 8.* Ez pedig az név Jehova, a Szent Léleknek is tulajdonittatik, *Esa. 6. 9.* Mellyet Szent Pál a Szent Lélekre magyarázott, *Act. 28. 26.*

II. Az tulajdonságok. Szent Pál örökvaló Léleknek nevezi, *Heb. 9. 14.*

Ő mindenütt lévő, *Pfal. 139. 7.*

Ő mindeneket vizsgál, még az Istenek mélységét is, *1. Cor. 2. 10.*

III. Az cselekedetek. Mert ő Teremtő. *Gen. 1. 2. Iob. 33. 4. Pfal. 33. 6.* Ő kente-meg Christust, és el-küldötte hogy a szegényeknek az Evangéliomot hirdesse, *Esa. 61. 1.*

Ő az Apostolokat sok nyelveknek tudásával meg-ajándékozta, *Act. 2. 4.*

IV.

Ezek így lévén hármat kell a Szent Lélekről megtartanunk.

I. Hogy

I. Hogy ő igaz Isten legyen, a mint megmutatánk.

II. Hogy az Atyától és Fiutól különbözvény, úgy mint az Istenségnek harmadik személye.

III. Hogy öröktől fogva az Atyától és Fiutól származik, ki-mondhatatlan képpen.

V.

Három tulajdonsága vagyona azoknak a sziveknek, melyekben a Szent Lélek lakozni kíván.

Hogy tudni-illik legyenek:

I. Békességessék. Mert ő a békeségnek kötele. Kit maga-is Christus az ő békeségének nevez, *Iob. 14. 27.* Ez az fegyelemnek Szent Lelke, ki el-távoztatya az álnokságot, *Sap. 1. 5.*

II. Tiszta. *Act. 15. 9.* Mert ő tiszta Lélek.

H

III. A-

III. *Alázatosság*, Mellyet meg nem utál, *Pfal. 51. 19.*

VI.

Három rendbéli emberek nem tetczenek, s nem kedvesek a³ Szent Léleknek.

I. Kik az Istent meg-ismérni, és az ő jó voltát érteni nem akarják, *Rom. 1. 21.*

II. Kik az ő felebaráttyokat szükségeknek idején, tudományokkal, tanátsokkal és erejekkel nem segítik. Holott az Isten meg-parancsolta, hogy őket iszeressük, *Lev. 19. 18.*

III. Kik az ő okosságokkal nem élnek Isten akarattya szerint, *Rom. 1. 22. 23.*

VII.

Az hivekben három dolgot cselekefzik a³ Szent Lélek.

I. Az

I. Az elmét meg-világosítja, az Isten igéjének világosságával, hogy az Istent és az ő akarattya meg-ismérjék. Így világosítja meg a *Candaces Királyné Afzszonnak Komornikjának elméjét, Act. 8. 29. 30.* Es a *Bárkony árulló Lidia nevű Afzszonyi. állat elméjét, Act. 16. 14.*

II. Az *szívet fel-gerjeszti*, mint az *Emausban menő két Tanítványok szívét, Luc. 24. 32.* Hogy az Istennek kedves jószágos cselekedetekre igyekezzenek.

III. Az *akarattya izgattya*, hogy az Isten akarattya-hoz szabja magát.

VIII.

Három Eretnekség vagon az Szent Lélekről való tudomány ellen.

I. *Cörögöké.* Kik azt tanították hogy a Szent Lélek egyedül csak az Atyától, (és nem a Fiutól is) származik.

II. *Maccedónistáké.* Kik a Szent Lélek

H 2

ket

ket teremtett állatnak lenni mondgyák. De igen vétkesnek. Mert a Szent Lelek nem teremtett Lélek, mint a szél, az Angyalok, és az embereknek lelkek, De igaz, mindenható, és örökké való Isten, az Atyával és Fiúval egy állatú, akaratú, hatalmú és dicsőségű.

III. *Arianusoké.* Kik tagadgyák a Szent Lelet az Atyától és Fiutól külömbféle névelnek lenni.

IX.

Három fő Argumentumokkal próballyuk a' Görögök ellen a' Szent Lelet az Atyától és Fiutól származni.

I. Mert a' Christus igéri hogy elküldi a' Szent Lelet az Atyától. Hogy küldhetné pedig azt el, ha ő tőle nem származnék.

II. Ha

II. Ha nem származnék a' Fiutól, hogy mondhatta volna Christus az Apostoloknak: Vegyetek Szent Leletet, *Iob. 20. 23.*

III. Az *Atya és a' Fiú egy*, nem csak akarattal de állattal-is, *Cyrellus*. Innen mondgya Christus: Mindenek valamelyek az Atyáé, enyimek, azért mondam hogy az enyimből vétzi (ugy-mint a' Szent Lélek) és néktek megjelenti, *Iob. 16. 15.* Hogy ha azért mindenek valamelyek az Atyáé, azok a' Fiúé-is, tehát az Atyának lelke, a' Fiúnak lelke-is létszen, és mind a' kettőtől származik valóságos származással.

X.

Három argumētumokkal próballyuk az Arianusok ellen, hogy a' Szent Lélek az Atyától és Fiutól

H 3 tol

tol külömb izemély
légyen.

I. Hogy à *Christus keresztségekor*, Galamb képében látni hadta magát, *Matt. 3. 16.* Es Pünköszt napján szélben és tűzes nyelvekben, *Act. 2. 3.*

II. Hogy az mi keresztségünkben-is, nem csak az Aryáról, és Fiuról, de à Szent Lélekről-is emlékezet vagyon, *Matt. 28. 19. Confer Vnctionem Christi.*

III. Hogy *Christus nyilván más vigasztalónak* mondgya, *Iob. 14. 16.* Ezeket meg erősíti à Szent Pál-is, im ez mondásával: *Missi Deus Spiritum Filij sui in corda vestra, Gal. 4. 6. Cui gloria in secula, Amen.*

Mint hogy penig ez tudomány felől enyi Eretnekségek vadnak; Téged ó Vigasztaló, bátorító, világosító, meg-izentelő,

telő, tanító, és minden jóra vezérlő Szent Lélek Vr Isten, ki a' Prophétáknak régen izóllál, kérünk buzgoságosá tarts-meg minket a' te igaz tudományodban alhatatoisan, mind végig, hogy leheffen a' mi ele-

tünknek bódog

V E G E.

III.

Három mindennél ártalmasb.

1. *Az bűn.* Melly egy ember által jő ez világra, *Rom. 5. 12.* Ezért vetteték ki Ádám Évával Paradicsomból, *Gen. 3. 24.* Ezért rontá el az Ur Isten kénkövel és tűzzel Sodomát és Gomorát, *Gen. 19. 24.* 25. Ezért vettettenek elevenen Pokolra Coreh, Dáthán, és Abiron, *Num. 16. 32. 33.*

2. *Istennek baragja.* Melly megemészti tűz, *Deut. 4. 24.* Igen gyors és hirtelen felgerjed, *Syr. 5. 7. 9.* Es az engedetlen fiakon nagyon, *Col. 3. 6.*

3. *Örökké való halál.* Melly második halálnak neveztetik, *Apoc. 21. 8.* Így hal meg Saul, ki fegyverébe bocsátkozván megölte magát, *1. Sam. 31. 4.* Judás, ki Christus Urunkat elárolta, *Iob. 18. 5. Matt. 27. 4. 5.* Örökké való halállal halnak meg azok, kik az Istennek fiá-

ban

ban nem hisznek, *Iob. 3. 18.* mert Pokolra vettetnek, *Matt. 8. 12.*

IV.

Három emberek legtovább éltek e' világon.

1. *Járed, 962.* elztendőig.
2. *Matbusalem, 969.* *Gen. 5. 26. 27.*
3. *Noé, 950.* *Gen. 9. 29.* Noha Ádám-ú élt 930. elzt *Gen. 5. 5.*

V.

Három nagyon megelégedhetetlen, és a' negyedik, soha nem mondgya elég, *Prov. 30. 15.*

1. *Az Pokol.* Melly mindenkor kívánja az Istenteleneknek elvesztetket.
2. *Az magtalan meddő Afzszonyi állat.* Melly jobban kíván, hogy nem mint a' melly mehében fogad és szül.

3. *Az föld.* Melly soha meg nem elégedik vízzel.

4. *A tűz.* Melly soha nem mondgya elég, de mennél több fűvént raknak reá, annál jobban ég.

VI.

Ez három leg nehezebb, és a³ negyediket tellyesféggel meg nem tudhatni,

Prov. 30. 18. 19.

1. *Az Saskefelyünek úta az Egen.*

2. *Kegyök úta a kö-sziklán.*

3. *Hajó nyoma az tenger közepin.*

4. *Az sérsünak ifjuságában való úta, az Leányzóhozi.*

VII.

Három dolog alatt indul-meg a³ föld, és a³ negyediket el nem szenvedheti.

1. Az

1. *Az Szolga alatt, midőn Urafágra jut.*

2. *Az bolond alatt, mikor meg-elég-szik étellel.*

3. *Gonosz mord kedvű Afzszonyi-állat alatt, mikor férhez megyen,*

4. *Szolgáló leány alatt, midőn az ő Afzszonyának örökösse létszen, Prov. 30: 21. 22. 23.*

VIII.

Hárman vannak kik jól járnak, és a³ negyedik bődögül fétal, *Prov. 30. 29.*

1. *Az régi erős Országy, ki el nem fút senkitől való fétében.*

2. *Az Kokas.*

3. *Az Kos. Mellynek ellene király sem álhat.*

4. *Az ki bolondnak latezik, minek-után-na nagyra emeltetett.*

IX.

Három vér szopó leánya vagon az ördögnek.

H 7

1, Bija

1. *Bujaság.* Ezért veszté el az Ur Isten az első világot vízzönnel, *Gen. 6. & 7.* Ezért lőn *Troja Városának* pusztulása. Ezért lőten *Orizágának örökségétől* megfosztatik az Ember, *1. Cor. 6. 9.*

2. *Fősvénység.* Mellyet a ki követ, házárt fel-háborította, *Prov. 15. 27.* Es Istennek *Országát* nem látta, *Eph. 5. 5.* Mint a tobzódó gazdag, ki a nagy irgalmatlan fősvénység miatt, csak az asztalárolle-buló morskálékokban sem tőn részt, a szégyény *Lázárnak*, *Luc. 16. 21.*

3. *Kevélység.* Melly minden bűnnek kezdeti, *Syr. 10. 15.* Ezért vetteték-le *Lucifer* az Egből, és lőn *Lucifer*, *Esa. 14. 12.* Ezért űzettetett-ki *Hágár* *Abraham* házából, *Gen. 16. 5. 6.* Ezért vetteték-ki *Nabuchodonozor* az emberek közzül, *Dan. 4. 30.*

X.

Más három leánya vagyon az ördögnek.

1. Irégys-

1. *Irégység.* Irégységből adák-el *Joseph* az ő bátyjai, *Gen. 37. 28.* Irégységből család-meg az ördög *Adámot* és *Evát*, *Gen. 3. 1. 2. 3. 4.* Irégylették a *Papi Fejedelmek*, és az *Irás-tudók* *Christus* tiszt, *Ioh. 3. 26.*

2. *Részegség.* Részegségben öleték meg *Izraelnek Királya*, *Ela. 1. Reg. 16. 9. 10.* az ő szolgájától, *Zimeitől.*

Holofernes *Judith* *Aiszonytól*, *Indiaba* *13. 2. 4. 9. 10.*

Böldisár *Király.* Midőn az *Arany* és *ezüst* edényeket, mellyeket az ő *Attya* *Nabuchodonozor*, a *Jerusalemi Templomból* el-vitt vőlt, elő hozatta, és azokból ivott vőlna, *Dan. 5. 3. 30.*

3. *Rágalmazás.* Mellyet tilt az Ur Isten, *Lev. 19. 13. Syr. 10. 6.*

XI.

Három dolgot nem cselekedhetik az ördög.

tudni-illik;

1. Mi-

1. *Mikor.*
2. *Miképpen.*
3. *Hol akar minékünk ártani.*

XII.

Három tulajdonsága vagyok az ördögnek.

1. *Gzilkos*, avagy ember öldöklő, *Ioh. 8. 44.*
2. *Házug*. Mert ő az igazságban meg nem állott, nintsen ő benne igazság, házugságot szóll, *Ioh. 8. 44.* Így hazud vala a mi első szüléinknek; mondván: Nem haltok meg halálunk halálával, de olyanok lésztek mint az Istenek, *Gen. 3. 4. 5.*
3. *Házugságnak Attya*, *Ioh. 8. 44.* Confer *1. Ioh. 3. 8.*

XIII.

Hol ez három vagyok ott az ördög örül.

3. Ioh.

1. *Tobzódás.*
2. *Otsmány beszédek.*
3. *Meg-tölt has.*

XIV.

Három fegyverünk vagyok az ördög ellen.

1. *Az Istennek igéje*. Mely az Istennek szájából jő-ki, és üressen ő hozzá meg nem tér, hanem meg-cseleketzi azt a mit akar, *Esa. 55. 11.* Ez Istennek igéjétől a kiel-szakad, ki-szaggattatik az Istennek földéből, *2. Par. 7. 20.* De a ki arról elmékedik éjjel és nappal, bóldognak mondatik, *Psal 1. 2.*
2. *A' Christusban való hit*. Mely az hallásból származik, *Rom. 10. 17.* Ez Christusban való hit, meg-győzi ez világot-is, *1. Ioh. 5. 4. 5.* Mert a hívőnek mindenek lehetségessek, *Marc. 9. 23.*
3. *Az buzgó és ábitatos imádság*. Mert az imádság Dávidnak amaz hangos Catherája,

therája, vagy hegedűje, mellyel a gonosz Lélek él-űzetik, 1. Sam. 16. 23. Ugyan-is igen hasznos az igaznak buzgóságos könyörgése, Jac. 5. 16. Mindenkör kell azért imádkoznunk, és abban meg nem restülünk, Luc. 12. 1.

XV.

Oh emberi állat mindenkör³
három dologról gondol-
godgyál.

I. Az el-multakról.

ugy-mint :

1. *Meg-lett gonoszról.*
2. *El-hagyott jóról.*
3. *El-vesztett időről. Es ezekről szived szerint foházkodgyál és bánkodgyál.*

II. A³ jelen-valokról.

ugy-mint :

1. *Ez jelen való életnek rövid voltáról. Iob. 14. 1. Melly olyan mint :*

1. A³

1. *A³ Szél, Iob. 7. 7.*

2. *Az Arnyék, Psal. 102. 12.*

3. *Az Pára, Iac. 4. 14.*

2. *Idveféségnek nehez voltáról. Mert a gazdag nehezen mégyen-bé Menyországba. Mivel könnyeb a tevének által menni a tőnek fokán, hogy nem a gazdagnak Isten országába menni, Matt. 19. 23. 24.*

3. *Az idvezülendőknek kevés voltokról. Mert kevesen járnak a keskeny úton, melly életre viszen, Matt. 7. 14. Es életet megjobbétani igyekezzél.*

III. Az jövőendőkrol.

ugy-mint :

1. *Az balálról. Mellynél nintsén iszonyub, és szomorub. Ilyönnyu penig és szomorú, az ő jóvaiban békéséggel lakó és élő embernek. Es az Isten telen férfiaknak, Syr 4. 11. 12 Kiknek halállok leg gonoszszab, Psal. 36. 13. Psal. 37. 38.*

2. *Az*

2. Az ítéletről. Mellynél niatsen rettenetesb. Mert akkor az hitetlenek örök tűzre vettetnek, *Matt. 25. 45.* És mindnyájan elő állattarunk, s meg kell jelennünk. Hogy minden el-vegye jutalmát annak, á mit cselekedett testben, vagy jót, vagy gonoszt, *2. Cor. 5. 16.*

3. Az Pokol kínnyáról. Mellynél niatsen el-szenvedhetetlemb, *Confer Eja.*

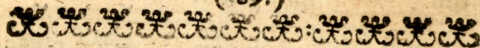
66. 24. Matt. 22. 13. Apoc. 14. 11.

Es így meg szabadulsz ezektől.

33(+)

Mél-

Méltók

Ezek is

EMLEKEZETRE.

I.

Első Hegedős, és lantos, Organista és Cytharista volt Jubál, Lámech fia, *Gen. 4. 21.*

2.

Első Kovács volt Tubál-Gain, Lámech fia, *Gen. 4. 22.*

3.

Első Juhász volt Abel, *Gen. 4. 2.*

4.

Illyés Prophéta hollóktól, és á Sarepatabéli Afszonyi-állattól tápláltatott, *1. Reg. 17.*

5.

Illyés

Illyés tűzes szekérben az Egbe ragadtatott, 2. Reg. 2.

6.

Elifæus idejében a fejsze uszott a vízben, 2. Reg. 6. 6.

7.

Leg nagyobb drágaság Samariában volt, mert ott egy szamár fejét nyolczvan ezüst garafon vóttenek, és egy véka galamb ganéjt, öt ezüst garafon, 2. Reg. 6. 25.

8.

Lég több felesége volt Salamonnak, mert hét száz feleségei, úgy mint királyné Afiszonyok, és három száz agyalú voltanak, 1. Reg. 11. 3.

9.

Leg nagyobb vendégséget Assverus király szerzet, mert a vendégsége 180 napokig tartott, Esth. 1. 4. A^o ki pedig most vendégséget berzeni avagy abban el-menni akar, Salamonnak imez
mondá-

mondását meg-tartsa: Jóbb hivattatni egy tál káposztára szeretettel, hogy nem mint hizlalt borjura gyűlölséggel, Prov. 15. 17.

10.

Oh emberi állat ez következendő mondásokat szorgalmatosan megtartsad.

1. Ne légy bölts te magadnál, féltlyed az Urat, és távozzál-ei a gonóztól, Prov. 3. 7. Mert az Isten a gyász böltseséget, és az ó (sz)jaból (sz)ar nazik a tudomány és értelem, Prov. 2. 6.

2. Ne gyönyörködgyél az Istenteleneknek ösvenyén, és ne kedveld a gonószoknak útát, Prov. 4. 14. Mert boldog ember, ki a bűnösöknek után meg nem áll, Psa. 1. 1.

3. Szűnyél-meg a gonófságnak essekedetitől. Tanuly jö cselekedni, így-
kezzél

kezzél az igazságra, szabadíts meg az nyomorultat, oltalmazd a törvényben az árvát, és az özvegynek pörít felvegyed, *Esa. 1. 16. 17.*

4. Igaz törvényt tégy: Mert jaj azoknak, akik hamis törvényt szereznek, és akik hamis ítéletet irnak, hogy a szegényeknek igyeket elfordítsák, *Esa. 10. 1. 2.*

5. Szegd meg az éhezőnek a te kenyeredet, és a szegény bujdosókat bevigved a te házádba, mikor mezitelen látz meg ruházzad, és a te tested előtt el ne rejtse magadat, *Esa. 58. 7. 8.*

6. Szerez böltsétséget, mert jób az aranynál, szerezz észelséget, mert drágább az ezüstnél, *Prov. 16. 16.*

7. Sokat ne szólly: Mert a sok szólás nintsen vétek nélkül, a ki pedig mértékli az ő aja kit elzes az, *Prov. 10. 19.*

8. Dicsérjen téged más, és nem a te szádd, kivől való, és nem a te ajakid, *Prov.*

9. Ne

